

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Aljoša Kovačič

Iskanje novega v novi politiki stranke Zares

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Aljoša Kovačič
Mentor: doc. dr. Samo Uhan

Iskanje novega v novi politiki stranke Zares

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

ISKANJE NOVEGA V NOVI POLITIKI STRANKE ZARES

Diplomsko delo se osredotoča na vprašanje nove politike v slovenskem političnem prostoru, ki jo izpostavlja stranka Zares – nova politika kot nov igralec v državnem zboru po zadnjih parlamentarnih volitvah. Ali je politika stranke Zares resnično nova politika ali gre za odmik politike stranke na ravni zgodovine, ideologije, prakse... so vprašanja, ki vodijo raziskovalno »rdečo nit« skozi pričujoče delo. Osrednji del naloge predstavlja primerjava programov slovenskih političnih strank in iskanje značilnih razlik med njimi, ali bolje, med stranko Zares in ostalimi strankami. Z izpostavljanjem izstopajočih politik, ki jih ponuja stranka Zares, delo gradi in podaja oceno novega v politiki, konglomerat ugotovitev pa nato postavlja v kontekst politične kulture in samih politik, ki so se skozi kratko zgodovino razvile v mladi državi. Dodaten vidik preverjanja hipoteze predstavljajo razmišljanja o tem, kaj je pri stranki tisto, kar v največji meri predstavlja novo – ali morda odsotnost zgodovinske obremenjenosti, nova ideologija na političnem zemljevidu ali praksa političnega delovanja.

Ključne besede: nova politika, stranka Zares, programi strank

SEARCHING FOR SOMETHING NEW IN THE NEW POLICY OF ZARES

The present dissertation's focus is on the matter of the new politics in the Slovenian political sphere, which is set out by the party Zares – nova politika (slovene for "truly new policy") as a new actor in the National Assembly after the last parliamentary elections. The questions, which lead the common thread through the research in the present work, are: Is the policy of the political party Zares - nova politika actually new policy or is it just a deviation of party's policies on the level of history, ideology, practice etc. The main part of this dissertation is the comparison of Slovenian political parties' programmes and the search for characteristic differences between them, or better yet, between the party Zares and other parties. By exposing noticeably distinct policies of party Zares – nova politika, work builds and offers an assessment of novelties in politics, conglomerate of findings then sets political cultures and policies itself, which have developed in this young country through its short history, into context. An additional view on verifying the hypothesis is represented by reflections on what is this »it«, that represents this new – is it maybe the absence of history's burden, new ideology on the political map or the practice of political activity.

Key words: new policy, political party Zares, political parties' programmes

KAZALO

1	UVOD	7
2	TEORETIČNI DEL	10
2.1	IZHODIŠČA ANALIZE.....	10
2.2	STRANKA.....	11
2.2.1	OPREDELITEV POLITIČNE STRANKE	11
2.2.2	STRANKA V SLOVENIJI	12
2.3	POLITIKA (POLICY), KI JO PRIMERJAM	13
2.3.1	REMONDOVA NOVA POLITIKA	14
2.4	KAZALCI VPLIVA ZGODOVINSKEGA IN IDEOLOŠKEGA RAZVOJA POLITIKE V KONTEKSTU OSAMOSVOJITVE SLOVENIJE IN NJENE DEMOKRATIZACIJE	18
2.5	PROGRAMI STRANK	21
3	METODOLOŠKI NAČRT	25
3.1.1	ANALIZA PROGRAMOV	25
3.1.2	PREDMET ANALIZE	29
3.1.3	CILJ	29
3.1.4	HIPOTEZA.....	29
4	ANALIZA – PRIMERJAVA PROGRAMOV	30
4.1	PRIMERJAVA PROGRAMOV	30
4.1.1	PODROČJE ČLOVEKOVIH PRAVIC	30
4.1.2	SOCIALNE ZADEVE	32
4.1.3	ŠOLSTVO IN ŠPORT	34

4.1.4	VISOKO ŠOLSTVO IN ZNANOST	36
4.1.5	KULTURA IN MEDIJI.....	38
4.1.6	OKOLJSKA POLITIKA	39
4.1.7	RAZMERJE CERKEV – DRŽAVA.....	40
4.1.8	GOSPODARSTVO	41
4.1.9	KMETIJSTVO	45
4.1.10	JAVNE FINANCE	46
4.1.11	NOTRANJE ZADEVE	48
4.1.12	JAVNA UPRAVA.....	50
4.1.13	RAZVOJ REPUBLIKE SLOVENIJE.....	52
4.1.14	ZUNANJA POLITIKA	54
4.1.15	VARNOSTNO-OBRAMBNA POLITIKA.....	55
4.2	OPOMBE K PROGRAMOM.....	57
5	IZSLEDKI PRIMERJAVE IN SINTEZA UGOTOVITEV	59
5.1	NOVA POLITIKA SKOZI PRIZMO RAZVOJA POLITIKE V SAMOSTOJNI SLOVENIJI	68
6	SKLEPNA BESEDA	74
7	LITERATURA.....	75
	PRILOGI	79
	PRILOGA A: Produkt zastopanosti področij in natančnosti podajanja politik (konkretni ukrepi vrednoteni več kot nekaj konkretnih ukrepov)	80
	PRILOGA B: Delovna tabela – celotna primerjava programov strank	81

KAZALO GRAFOV, SLIK IN TABEL

Slika 2.1: Razmerje med <i>polity</i> , <i>politics in policy</i>	13
Tabela 5.1: Zastopanost (pod)področij po posameznih strankah	60
Tabela 5.2: Zastopanost posameznih (pod)področij v programih strank	61
Tabela 5.3: Področja, na katerih programsko izstopa stranka Zares	64
Tabela 5.4: Način podajanja politik v programih strank	65
Tabela 5.5: Produkt zastopanosti področij in natančnost podajanja politik politik.....	67
Graf 5.1: Skupna ocena zastopanosti področij in natančnosti podajanja politik	68

Seznam kratic:

AS – Aktivna Slovenija

CO₂ – ogljikov dioksid

DESUS – Demokratična stranka upokojencev Slovenije

EU – Evropska unija

KPS – Komunistična partija Slovenije

LDS – Liberalna demokracija Slovenije

NATO – Organizacija severnoatlantske pogodbe

OF – Osvobodilna fronta

OVSE – Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi

OZN – Organizacija združenih narodov

SD – Socialna demokracija

SDS – Slovenska demokratska stranka

SLS – Slovenska ljudska stranka

SMS – Stranka mladih Slovenije

SNS – Slovenska nacionalna stranka

SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika

ZLSD – Združena lista socialnih demokratov

1 UVOD

Z razvojem strankarstva v Sloveniji dobiva na teži tudi demokratična kultura tako političnih akterjev kot civilne družbe. Razvoj takšne kulture pa med drugim omogoča tudi prosto ustanavljanje (večjega števila) strank – na državnozborskih volitvah se jih je od leta 1992 do 2008 za mandate potegovalo kar približno šestdeset in več kot deset neodvisnih kandidatov. Po osamosvojitvi je dobila Slovenija na petih parlamentarnih volitvah dobila trinajst strank¹, ki so bile, vsaj v grobem, razdeljene na desni in levi blok s po eno močno, veliko stranko.

Do leta 2004, ko pride na parlamentarnih volitvah do »preobrata«, je bila slovenska levica jasno definirana z močno vodilno stranko LDS, ki ji je že ob koncu dotedanjega mandata, po odhodu dolgoletnega vodje² stranke dr. Janeza Drnovška podpora vidno pojenjala³. Po »porazu« na volitvah leta 2004 pa se nasprotja tako v stranki LDS kot na levici sami začno tako jasno in glasno izražati, da pride do velikega razdora v stranki LDS. Kot navaja Kovač (2007), je razpad LDS pričakovana posledica njenega preteklega politično-ekonomskega monopola, tik pred razpadom pa stranka stori še tri temeljne napake: i) stranka po Drnovškovem odhodu leta 2002 ni imela nasledstvenega vodstvenega načrta, poleg tega pa bi moralo ii) po porazu na volitvah 2004 tedanje vodstvo odstopiti in prevzeti moralno odgovornost za poraz; iii) »namesto tega sta Rop in njegova ekipa naredila tretji usodni korak. Zanimarila sta politično delo in trženje nove razvojne alternative, ki bi jo morala ponuditi vlada v senci. Sledilo je samo še zadnje dejanje z napačno izbiro kriznega menedžmenta, ki je pomenil dokončni pokop nekdanje mogočne stranke« (ibid.).

Po teh dogodkih stranka izgubi velik del članov, iz poslanske skupine LDS izstopi kar dvanajst od trinajstih članov, ki začno pristopati k stranki SD oziroma se združujejo v nastajajočem združenju nestrankarskih poslancev. V marcu 2007 tako nastane združenje Zares, ki prične že v samem začetku uveljavljati podobo novega političnega subjekta v

---

¹ Število zajema zgolj stranke, ki so bile izvoljene v državni zbor – ob koncu posameznega štiriletnega obdobja je število strank zaradi razpadov lahko večje.

² Dr. Janez Drnovšek je stranki predsedoval osem let in pol (LDS 2008, zgodovina).

³ Leta 2000 dobi stranka 36,26 % glasov, leta 2004 le še 22,80 in leta 2008 zgolj 5,21%.

slovenskem političnem prostoru. Sprva se »novo« kaže v pravni obliki subjekta – ta je združenje, ne stranka, kot drugo pa akterji novega združenja napovedujejo tudi njegovo »novo politiko«.

Po nekaj mesecih se oktobra leta 2007 izoblikuje stranka, ki prevzame ime Zares in mu v statutu prida geslo »nova politika« (Zares 2008b, 1.čl). Stranka ima tako polni naziv Zares – nova politika, geslo »nova politika« pa strankarski akterji pričnejo vedno močnejše poudarjati (RTV Slovenija 2008a). Geslu je podrejen vizualni izgled stranke, velik poudarek temu namenjajo tudi v programu stranke – podnaslov programa Zares pripravljeni na izzive stranke Zares, se glasi: »Za nov razvojni dogovor, za novo politiko!« (Zares 2008a, 1).

V kontekstu strank, ki so se kot povsem nove pojavile v obdobju nekaj več kot štirih mandatov in – ene bolj, druge manj – uspele zadržati tolikšno podporo, da so (bile) prisotne v državnem zboru, se sprašujem ravno o zgoraj opisanem novem imidžu stranke Zares. Ali gre pri tej stranki resnično za novo politiko, ki je tako izrazito poudarjana, bom ugotovil s pomočjo analize programov strank, ki so dosegle na zadnjih državnoborskih volitvah (2008) volilni prag in so prisotne v državnem zboru.

Analiza programov in nadaljnja primerjava le-teh se mi z vidika politik zdi smiselna, saj stranke poleg politik, ki jih volivci vsak zase skozi nastope strankarskih akterjev in njihovo delo sprejemamo kot politike stranke, najjasneje podajajo v programu. Pri analizi nove politike stranke Zares me ne zanima politika v vseh pomenih, ki jih v politološki znanosti poznamo v slovenskem jeziku, temveč se v največji meri osredotočam na pomen politike, ki jo v angleškem jeziku poznamo pod terminom *policy*. *Policy* politika stranke so torej tiste politike, ki jih stranka v prihodnjem mandatu želi izpeljati skozi izvajanje oblasti. Te politike pa so definirane v političnem programu strank, ki ga največkrat oblikujejo in sprejmejo v obdobju pred volitvami⁴ ter ga predstavljajo kot glavni dokument, ki vodi

---

⁴ Večina strank (LDS, Zares, SDS, SLS, SD) ima program za zadnje volitve sprejet v kratkem obdobju pred volitvami (zgolj nekaj mesecev), stranka SMS pa je nastopila s programom iz leta 2004. Podobno tudi stranki SNS in DESUS.

politično delovanje stranke in na osnovi katerega se od ostalih razlikuje, kar nadalje pomeni tisto determinanto, ki volivca bodisi prepriča bodisi odvrne.

Kolikšno dejansko težo ima program stranke pri volivcih v fazi odločanja, me na tem mestu ne zanima, v okviru iskanja »nove politike« se kot edinih dokumentov, ki jasno izražajo usmeritve strank, osredotočam na politične programe.

Raziskovanje primera bom omejil na stranke, ki so bile izvoljene v državni zbor, novo politiko pa bom iskal v razlikah med programom stranke Zares in ostalimi političnimi programi strank, ob tem pa bom preveril še, ali program predstavlja politiko, ki je v samostojni Sloveniji (še) nismo bili deležni, in če novo predstavlja odmik od praks, ideologije ali zgodovine. V kolikor bo program značilno drugačen od ostalih programov oziroma v ostalih ne bo zaslediti politik, ki so zajete v programu Zares, bom hipotezo o dejanski novi politiki te stranke potrdil, sicer pa zavrnil. V primeru zavrnitve hipoteze se »nova politika« bodisi skriva v katerem izmed ostalih segmentov stranke (organizacijski vidik, politika, ki jo in jo bo izvajala tekom zdajšnjega mandata...) bodisi predstavlja za stranko eno pomembnejših potez političnega marketinga – na primer jasno nastopati kot »neostanek« stranke predhodnice.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 IZHODIŠČA ANALIZE

Izhodišče za razpravo v pričujoči nalogi je dosežen rezultat politične stranke Zares na parlamentarnih volitvah 2008, ko je z 9,37 % glasov (Državna volilna komisija 2008) zasedla tretje mesto po številu dobljenih mandatov s skupno »zmago« levega bloka, v predvolilni kampanji nastopajočega kot *levi trojček* pa je stranka kar drugi najpomembnejši člen nove vladajoče koalicije. V kolikor gledamo na pridobljene glasove volivcev zgolj v kontekstu dejstva, da je stranka resnično mlada, ki ob volitvah šteje le nekaj manj kot leto, lahko ugotovimo, da je tako visoka »uvrstitev« stranke na volitvah pravi fenomen, s čimer se sicer ne strinja Mihelj (v Delo 2008), ki navaja, da takšen izid ni nobeno presenečenje, saj »so se (stranka Zares – op. avtorja) /.../ v relativno kratkem času prelevili v etabrirano parlamentarno stranko.« Prav tako gre vendarle upoštevati dejstvo, da temelji kadrovska osnova stranke v tedaj razpadajoči stranki LDS, ki je še na volitvah 2004 (kljub padcu glede na leto 2000) uživala visoko podporo⁵, s tem pa jasno pridobila tudi določen (morda velik) del volilne baze.

V vsem predvolilnem dogajanju in že pred njim, ko se je formirala predhodnica stranke, združenje Zares, so njeni akterji dajali jasne usmeritve, da žele vzpostaviti povsem novo stranko, stranko novega tipa z novimi ljudmi, ki se zavzema za »novo politiko« z novimi vsebinami in ki kot taka tudi želi prepričati volivce, da ji namenijo svoj glas (Golobič v RTV Slovenija 2008a).

S takšnim nastopom je stranka že v predhodnem združenju uživala podporo, kot navaja politbarometer (Center za raziskovanje javnega mnenja 2007b, 6), kar slaba tretjina vseh respondentov, anketiranih v juniju 2007, podpira zamisel o ustanovitvi društva Zares, ob vprašanju o možni bodoči volilni podpori novi stranki pa se pozitivno opredeljuje kar

---

⁵ Na volitvah leta 2000 ima stranka LDS 36,26 odstotno podporo, leta 2004 le 22,8 odstotno (Državna volilna komisija 2004). Kot zaznavajo merjenja politbarometra, pa se velik premik pokaže od jeseni 2006 do pomladi 2007 (odhodi iz stranke, združenje Zares), ko pade odstotek z 18 na zgolj 8 (nasprotno največji premik navzgor pri stranki SD), če primerjam podatke o strankarskih preferencah respondentov, ki so strankarsko opredeljeni in bi tedaj sodelovali na volitvah (Center za raziskovanje javnega mnenja 2007a, 23).

petina (20 %) vseh respondentov. Še posebej je zaznavna podpora pri naslednjih skupinah: »najmlajši do 30 let (28 %), zaposleni v negospodarstvu (27 %), samozaposleni (42 %), študentje in dijaki (32 %), levo samoopredeljeni (34 %), preferenti LDS (30 %) in SD (25 %), strankarsko neopredeljeni (19 %), preferenti SDS (17 %) in SLS (15 %) itd.« (ibid.).

V kontekstu dejavnikov ob odhodih članov iz stranke LDS, ki so se kazali v zgoraj omenjenih temeljnih napakah⁶, omenja jih Kovač, ter prikazane podpore društvu Zares že pred volitvami in celo pred samo ustanovitvijo stranke, vseskozi izpostavljena »nova politika« v politološki znanosti jasno vzbudi vprašanje, *kakšna je nova stranka oziroma kaj je nova politika*.

2.2 STRANKA

2.2.1 OPREDELITEV POLITIČNE STRANKE

Ker je politična stranka fenomen sodobne zgodovine, ki je vezan na pojav konstitucionalizma in predstavniškega parlamenta (Grad in drugi 1996, 297-298), danes težko enoznačno opredelimo ali definiramo stranko. V politologiji tudi ni enotne definicije (Bibič v Grad in drugi 1996, 297), katere podajanje pa je, kot navaja Fink Hafner (2001, 12), celo močno zgodovinsko in kulturno pogojeno. Nadalje razlaga (ibid.), kako se je definicija od političnih strank kot skupka mnenj ali kot skupine mož, ki se o določeni problematiki strinjajo med sabo z namenom doseganja nekega interesa, premaknila k definiciji stranke kot organizacije, v katero so združeni dejavni politični predstavniki družbe, ki izvajajo nadzor in tekmujejo za podporo volivcev (npr. Neuman), pa do strank kot družbenih organizacij, ki skušajo vplivati na izvolitev in imenovanje kandidatov ter na politiko parlamenta (Sartori 1976, 59).

Zgodovinski, kulturni in ideološki vpliv na osmislitev stranke je tudi močno viden npr. v Marxovi definiciji, ki vidi stranko kot instrument razrednega boja delavskega razreda, ali pa v Kardeljevi opredelitvi, ki imenuje stranko v duhu korporativizma odtujena politična organizacija.

---

⁶ Glej uvod!

Današnje opredelitve strank, ki so predvsem odraz liberalnega sistema – okolja, so tiste, ki vidijo stranko kot del celote, ki tekmuje in se bojuje za oblast (Fink Hafner 2001, 13), nekateri (npr. Schumpeter) pa vidijo stranko zgolj kot boj za oblast (v Bibič 1997, 128). Eno bolj znanih in morda za analizo najprimernejših opredelitev politične stranke poda Panebianco (1988, 5-6), ki pravi, da je stranka organizirana množica, skupina, ki je usmerjena k političnim ciljem (boj za oblast) in si prizadeva vplivati ali spremeniti/ohraniti obstoječe družbene, gospodarske in politične razmere s sredstvi vplivanja na izvršilno oblast ali s samim prevzemom oblasti; stranka je tudi edina vrsta organizacije, ki deluje v politični areni.

Z zgornjo opredelitvijo pa se povsem ne strinja Ware (v Fink Hafner 2001, 14-15), ki ugovarja, da je potrebno biti pozoren na posebne okoliščine, ki utegnejo zavreči Panebiancovo opredelitev (npr. stranka ne želi tekMOVATI na volitvah, ker meni, da niso legitimne).

2.2.2 STRANKA V SLOVENIJI

V Sloveniji se stranke pojavijo v (Lukšič 1994, 23) drugi polovici 19. stoletja in ob koncu tridesetih let zvedenijo, kar je razumljivo ob toku dogodkov, ki se v kontekstu vse večjih očitnih znakov o pojavu 2. svetovne vojne odvijajo na slovenskih tleh. Stranke so se v Sloveniji razvile iz dokaj bogatega društvenega in revijalnega življenja in se vanj vrnile.

Naslednja faza v slovenskem strankarskem prostoru je enostrankarstvo med drugo svetovno vojno in po njej.

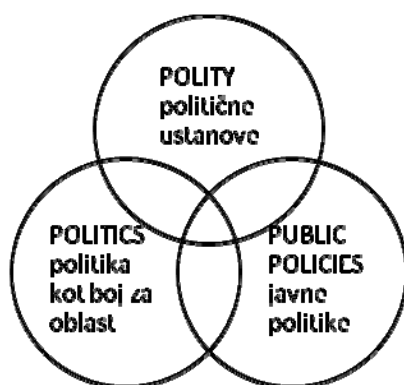
Sicer pa je slovensko politiko spremljala ostra kritika strankarstva, ki se razvije v nove forme političnega ali družbenopolitičnega organiziranja – skupna točka predvsem socialističnega in katoliškega tabora. Pojavita se dve alternativni strankarstvu: katoliški tabor – korporativna država z močno vlogo cerkve, in socialistični tabor – korporativna država z močno vlogo delavskega stanu (ibid.).

2.3 POLITIKA (POLICY), KI JO PRIMERJAM

Podobno kot večina evropskih jezikov tudi slovenščina termina *politika* ni razvila do te mere kot na primer angleščina, pri kateri poznamo kar štiri izraze, v katere lahko prevedemo naš termin – seveda odvisno od konteksta in pomena (Fink Hafner 2002, 8). Razlike v razvoju besedišča na tem področju Heidenheimer (v Grdešić 1995, 9) vidi v zgodovinskih izkušnjah različnih narodov – po njegovem mnenju se je beseda *politika* kot edina beseda v nacionalnem jeziku uveljavila v tistih primerih, ko je šlo za narode s prevladujočimi, centraliziranimi, avtoritarnimi ureditvami.

Sicer izvor termina etimološko povezujemo s tremi jeziki: na prvem mestu z grščino (»polis« - mesto, država), z jezikom sanskrt (v katerem beseda »pur« pomeni mesto) in z latinskimi jeziki (»politia« pomeni država) (Fink Hafner 2002, 8). Predvsem *politia* je imela v evropskih jezikih velik vpliv, v največji meri na razvoj angleških besed o politiki. Kot sem navedel, se v angleškem jeziku razvijejo štiri izrazi, in sicer: *policy*, *politics*, *police* in *polity*. V angleško govorečih deželah imajo vse besede, ki izvirajo iz slednjih dveh, pomen, povezan z javnimi zadevami in vladno administracijo (Fink Hafner 2002, 8). Razmerje med *policy*, *politics* in *polity* podajam v nadaljevanju – to so besede, ki so najpogostejši prevodi slovenske *politika*.

Slika 2.1: Razmerje med *polity*, *politics* in *policy*

Vir: Fink Hafner (2002, 13).

Termin *polity* v grobem predstavlja politične ustanove, prostor, kjer se *politika* odvija. Če pa se odvija skozi »boj za oblast«, povzamemo z besedo *politics*, »output« boja za oblast v sferi ali areni političnih ustanov pa je (public) *policy*⁷ (Fink Hafner 2002, 12-13), kar v slovenščino težko povsem korektno prevedemo, zato se držimo nekaterih zakonitosti, da ima beseda pravičen pomen – uporabljamo jo v množini (politike) ali v navezavi s pridevnikom (kmetijska politika, davčna politika...), saj sicer zgolj s pojmom *politika* ne moremo nedvoumno sporočiti, da govorimo o politiki kot *policy* (Fink Hafner 2002, 8). Kljub temu pa je demokratična kultura od prvih demokratičnih volitev v Sloveniji začela prinašati doslednejše razlikovanje med politiko kot vladanjem, politiko kot bojem za oblast in politiko kot javno politiko v smislu upravljanja »določenih družbenih podsistemov in reševanja določenih družbenih problemov, ki niso vsi enako prepleteni s politiko kot bojem za oblast« (Fink Hafner 2002, 12).

V nekoliko bolj podrobni opredelitvi javne politike (public policy) le-to »lahko opredelimo kot dolgo vrsto bolj ali manj povezanih izbir – skupaj z odločitvami ne delovati, ki jih sprejmejo vladna (governmental) telesa in uradniki (Dunn 1994, 61). Takšne javne politike so na primer stanovanjska, gospodarska, okoljska politika... skratka, javne politike so »politične odločitve oziroma uradna pravila obnašanja, ki so zavezujoča na teritoriju, ki ga upravlja in nadzoruje pristojna državna avtoriteta.« (Fink Hafner 2002, 13).

Angleški termin *policy* zajema tisti pomen slovenske besede politika, ki ga v nadaljevanju raziskujem kot podanega v programih slovenskih strank. S tem se tudi želim deloma distancirati od vprašanja politike kot *politics*.

2.3.1 REMONDOVA NOVA POLITIKA

Ob razčlenitvi pojma politika je pomembno podati tudi nekaj videnj na novo v politiki oziroma o nalogah politike. Kot navaja Karl W. Deutsch (1996, 137) je posebnost zahodne politike, da je v kontekstu spodbujanja inovacij kot naloge politike razvila vrsto tehnik za

---

⁷ Pridevnik »javna« (public) je v angleškem jeziku pomemben, saj se pojem *policy* brez omenjenega pridevnika v angleščini uporablja tudi za opis osebnih načel, zavestne usmeritve oziroma delovanja zasebnih družbenih enot ali organizacij (Fink Hafner 2002, 13).

doseganje tega cilja, in sicer *vladavino večine, varovanje manjšin in institucionalizacijo neustrinjanja*.

Ob Deutshevem *spodbujanju inovacij* kot vlogi politike podaja Leggewie (1994, 217) natančnejšo razdelavo, umeščeno v obdobje ob prehodu stoletij: po koncu hladne vojne, padcu zidu leta 1989, zlomu realnega socializma in pojavu akutnih problemov zahodnih demokracij, ob množičnih pojavih brezposelnosti po svetu, vojnah, etničnem čiščenju na Balkanu v začetku devetdesetih let... se, kot navaja, vse spreminja, razen (ali najmanj) politike, kot se zdi vedno več ljudem. Politika celo stagnira oziroma nazaduje. V kontekstu vsega naštetega je v tem obdobju »status – quo« morda bolj zanimiv kot vsi negotovi novi začetki (Leggewie 1994, 218). Leggewie nadaljuje (ibid.), da mora zato »demokratska politika v mnogih ozirih ostati arena »normalizirane povprečnosti« (Helmut Plessner v Leggewie 1994, 218), v nasprotju z vsemi dvomljivimi karizmatičnimi pričakovanji«; prav tako mora politična znanost ostati rutinsko delo, katere cilj je kontinuiteta.

V tej patetiki se postavlja vprašanje »Kaj je novega?« - vprašanje, na katerega Leggewie sicer podaja nekaj odgovorov, sam pa se bom s ciljem konkretnjšega iskanja novega in razlik v programih v večji meri posluževal Remondovih izhodišč, ki jih podajam v nadaljevanju, in izhodišč slovenske politike, kot jih vidijo na primer dr. France Bučar, dr. Spomenka Hribar in dr. Janko Prunk in jih povzemam v naslednjem poglavju. Skratka, Leggewie kot novo v politiki utemelji različne⁸ verzije novega, kar osvetli z vidika ustvarjalnosti in inovacij v političnem oziru. Razlikuje i) hotene politične inovacije v smislu reform in revolucij, ii) nenamerne preнове sistemskih predpogojev političnega delovanja in iii) zamenjavo političnih generacij, ki je povezana s pojavom novih osebnosti ter z mehanizmom dedovanja in izbire, kar je značilno za politično delovanje (Leggewie 1994, 221).

Za raziskovanje problema, podanega v pričujoči diplomski nalogi, me v večji meri zanimajo politike v smislu področij, ki so dejansko nova. Nekaj primernih izhodišč navaja

---

⁸ Odvisno od okolja (novo je lahko tudi vračanje k politiki iz preteklosti).

zgoraj omenjeni Remond, ki podaja v uvodu zanimivo utopično »pot« politike: če bi naredili seznam vseh vprašanj, ki smo jih že rešili in niso več sporna, bi kmalu prišli do

ugotovitve, da – glede na to, da se področje političnega vse bolj krči – nismo več daleč od dneva, ko bo politika, ki se bo končno osvobodila vse ideološke navlake, samo še razumno odločanje o izbirah zgolj strokovnih meril, s katerimi bi povečali koristi kar največjega števila vpletenih; ali z drugimi besedami: politika naj bi postala povsem razumska dejavnost, s katero bi se ukvarjali samo strokovnjaki. To pa je iluzija in utopija, kajti če bodo vprašanja, ki so nas močno zaposlovala, odrinjena na obrobje političnega prostora, se bodo v njem pojavila nova vprašanja, nekatera neopazno, druga povsem odkrito (Remon 1994, 273-274).

Remond tudi ugotavlja, da se v politiki pojavljata dve skupini vprašanj, ki jih je potrebno vnesti v program javnih politik in jih prej ali slej rešiti: na eni strani imamo probleme, ki jih politika ne izbira sama in jih ne povzroča, kot so na primer inflacija, izbruh brezposelnosti, socialna varnost ipd.- takšne politike je potrebno reševati urgentno; na drugi strani pa imamo probleme, ki ne zahtevajo takojšnjega reševanja, zato so rešitve odvisne od volje politikov, na primer reforme s področja lastništev (ibid.).

Neprestano pa se v politiki pojavljajo nova vprašanja, ki so odraz razvoja družbe – problemi, ki jih pretekli rodovi niso poznali. Zgleden primer so lahko človekove pravice po francoski revoluciji 1789, nasprotno pa na primer v tedanjem času niso mogli predvideti posledic industrijske revolucije ob koncu naslednjega stoletja. Prav tako so bila v začetku 20. stoletja nepredstavljava vprašanja o biologiji in genetiki iz konca istega stoletja. Tako Remond zaključí, da »politični prostor ni določen enkrat za vselej: njegove meje se spreminjajo« (Remond 1994, 275) in dodaja nekatera »nova« področja politike, ki jih je kljub navezavi besedila na francosko družbo vsaj delno smiselno prenesti tako na celotno družbo kot tudi v slovenske okvire:

Telo in človekovo življenje - to so vprašanja, ki zadevajo telesno zdravje in človekovo življenje in so plod neslutene razvoja, ki so ga prinesla odkritja biologije, kirurgije in genetike. »Človek zdaj razpolaga z močjo odločanja o življenju, zdravju in telesu, kakršne

si prej ni dalo niti zamisliti...« (Remond 1994, 275-276) – na primer presajanje organov. Politike s tega področja so v zgodovini večkrat razdvajale družbe posameznih držav (Belgija, Nemčija, Združene države Amerike...).

Kultura in mediji – najbolj vidno prepletanje kulture in politike se kaže na področju (javnih) medijev, predvsem televizije, za katere je značilno, da si jih skuša vladajoča garnitura podrediti in jih obenem prikazovati kot povsem neodvisne. Veliko je politikov, ki menijo, da se javno mnenje oblikuje preko televizije in s tem odločilno vpliva na izid volitev.

Šolstvo in sodstvo – skozi zgodovino je dolgo časa bilo prisotno vprašanje Katoliške cerkve nasproti javnemu šolstvu. Sedaj so te ločnice jasne, je pa morda zaznati več vprašanj na področju visokega šolstva in avtonomije univerz. Podobna vprašanja se skozi zgodovino kažejo tudi na področju sodstva.

Laičnost in nacionalna identiteta – morda najbolj slikovit primer vprašanja laičnosti in nacionalne identitete je primer dveh najstniških deklet v Franciji, ki sta prišli v šolo z islamskima rutama na glavi, kar je sprožilo velik spor; do sprememb v mišljenju in politiki je kasneje prišlo tako na levici kot na desnici. Problem je bil tako širok, da je sodelovala celo evropska skupnost. V Sloveniji lahko najdemo vzporednice ob vprašanjih džamije, izbrisanih...

Okolje in narava – poseganje v okolje in prostor je danes zelo pomembna problematika. Na eni strani se pojavljajo problemi zaradi prostora kot vedno bolj dragocene dobrine, ki se vedno bolj krči, na drugi strani pa imamo pereča ekološka, okoljevarstvena vprašanja (toplogredni učinki onesnaževanja...). »Vse, kar zadeva ohranjanje narave in zaščito okolja, postaja danes predmet politike« (Remond 1994, 283).

Konec ideologije – »zaupanje v ideologijo in mesto, ki ga ideologija zavzema pri sprejemanju političnih odločitev, nista vedno enaka« (Remond 1994, 284). V nekem obdobju se lahko ideologijo sprejema kot takšno, da ljudje od nje ne pričakujejo drugega kot to, da bo reševala vse njihove konkretne probleme, od prvega do zadnjega, lahko pa

nasprotno ljudje v politiko polagajo upe, da bo spremenila pogoje, v katerih živijo. Remond (1994, 284-286) v kontekstu filozofskih in moralnih razsežnosti opozarja na nevarnosti obeh skrajnih mišljenj.

Vdor etike – po določeni meri umika ideologije v ozadje je praznino zapolnila etika. Nasprotno od morale etika ne zveni tako preživeto in nima tako negativnega prizvoka kot prva. Zahteve po etičnem obnašanju gre zaznati na vseh področjih, ne le v politiki (zdravstvo, genetika, gospodarstvo, mednarodni odnosi...).

Religija in politika – področje odnosa med religijo in politiko je morda najbolj reprezentativen primer, da se politika spreminja. Na mestu je avtorjevo vprašanje, kaj se je zgodilo z religijo kot dejavnikom, ki je resnično močno zaznamoval (evropsko) politično zgodovino, odločitve posameznikov, razprave, spore ... (Remond 1994, 287-291) Na prelomu tisočletij v družbenem življenju vernost ni več odločilna za politično prepričanje državljanov; tudi delitev na desnico in levico nujno ne sovпада več z delitvijo na pripadnike Cerkve in neverne.

Navedel sem nekaj področij, ki so zgodovinsko relativno nova ali pa zahtevajo nove prijeme, usmeritve, politike. Ob nadaljnjem raziskovanju bom poleg omenjenih področij pozoren še na nekatera, ki se mi za slovensko družbo zdijo pomembna.

2.4 KAZALCI VPLIVA ZGODOVINSKEGA IN IDEOLOŠKEGA RAZVOJA POLITIKE V KONTEKSTU OSAMOSVOJITVE SLOVENIJE IN NJENE DEMOKRATIZACIJE

Z idejo o osamosvojitvi Slovenije in nadalje z dejanji, ki so potekala v tej smeri, se prične oblikovati tudi neka unikatna politična kultura v našem političnem prostoru. Specifiko razvoja so determinirale naslednje zgodovinske okoliščine: i) v obdobju pred osamosvojitvijo Slovenije je politično dogajanje močno usmerjeno v boj zoper komunizem, celo močnejše kot v osamosvojitvev (Hribar 1991, 326; Bučar 2007, 302-303); v tem boju se znajdejo tako novi akterji kot tudi stari v novi preobleki (Bučar 2007, 302-303); ii) naslednja vidna okoliščina je osamosvajanje Slovenije, ki se pojavi kot končni cilj leta 1941 začetega osvobodilnega boja (Bučar 2007, 18-28); iii) slovensko politično dogajanje

je močno prežeto še z »vrnitvijo kristjanov v politiko«, ob čemer sta tako »ena kot druga stran (krščanski blok in levi blok) z vidika svojih ciljev skušali čim bolj omajati nasprotnika« (Bučar 1995, 63); kot četrti in ne zadnji pomemben vpliv pa se kaže v iv) s strani partije sprejetem proporcionalnem volilnem sistemu⁹, zavljo katerega ta garnitura postane močna opozicija in s tem močan dejavnik v političnem odločanju. To pomeni zakoličenje političnih razmer za dolgo obdobje (Bučar 2007, 302).

Vsem naštetim dejavnikom pa po Bučarjevih besedah (1995, 103-105) pritiče še zgodovinski deficit v demokratičnem razvoju Republike Slovenije. S tem se tako prva leta državnosti porabi ogromno energije ravno za definiranje »slovenske« demokracije¹⁰ – kakšna je za našo državo primerna, kako naj bo usmerjena, kolikšno »količino« demokracije bomo imeli...

Pri analizi politike ZARES pričakujem, da teh usmeritev ne bo več najti, saj je stranka vendarle nastala več kot petnajst let po teh dogodkih, ko se je vsaj v grobem demokracija že oblikovala – v tistem delu, ki ga oblikujejo (pravne) norme; sama demokratična kultura pa se razvija mimo zavednega oblikovanja le-te.

V kontekstu oblikovanja demokracije navaja Bučar problem popolne ločitve politike od uprave v državi (1998, 107). Kot prvo se to jasno kaže v številnih kadrovskih menjavah ob nastopu nove(ih) vlad(e) v Sloveniji, kot drugo in predvsem pomembnejše pa je, da se s tem vsakič znova »menja« volja ob ključnih vprašanjih, ki zadevajo državo kot državo izven politične sfere. Nasprotno navaja avtor (ibid.) primer Italije, kjer se je v dveh letih v začetku devetdesetih let menjalo ogromno vlad s povsem različnimi politikami, a je zunanja politika do Slovenije, ki je že bila izdelana, ostala povsem nespremenjena. Ne glede na politično garnituro, ki je na oblasti, usmeritve države kot celote ostajajo enake. V Sloveniji pa se volja menja z vodilno strukturo.

Politiko v Sloveniji je ob prizadevanju za slovensko državnost močno zaznamoval še kontekst evropske naddržavnosti, kar pomeni, da je osamosvajanje smiselno samo, kolikor

---

⁹ Do sprejetja proporcionalnega volilnega sistema pride iz strahu, da v primeru zmage nasprotnega bloka - DEMOSA (kar se tudi zgodi), partija ne bi mogla biti dovolj močna opozicija.

¹⁰ Prioriteta demokratičnega razvoja je tako visoka kot na primer zagotavljanje človekovih pravic (ibid.).

to pomeni delovanje »v skladu s težnjami sodobnega razvoja v naddržavnost, v povezovanje na nadnacionalni osnovi« (Bučar 1990, 347). Naslednja leta (do 2004) so tako dejansko močno prežeta s politiko vključevanja v naddržavne tvorbe (OZN, EU, NATO...); in ta politika je ena tistih, ki se je iz strankarskih programov za zadnje volitve umaknila, oziroma pričakujemo, da se je.

Poleg naštetih zgodovinskih okoliščin, ki so vplivale ali oblikovale politiko strank, je smiselno podati še nekatere vidne politike, ki so se pojavile v praksi – pri nekaterih gre spet za zgodovinsko nujnost (denacionalizacija), pri drugih za politične igre v boju za oblast s pridobivanjem volilnih glasov (subvencije mariborskemu TAM): politike plač (na vseh nivojih), modeli lastninjenja, denacionalizacija, položaj cerkve, usmeritve šole, socialna vprašanja, gospodarska vprašanja itd. (Prunk 2002a, 213-220). Pomemben vidik politike je po Bučarjevem razmišljanju (1998, 54-55) tudi energetsko trošenje in s tem vprašanje ekologije ter negativnega odnosa do narave. Kapitalizem, ki ga je Slovenija sprejela ob novem družbenem redu, pomeni uvedbo napredka (kvalitete in kvantitete) kot gonilno silo gospodarstva, to pa pomeni, da je ob koncu verige dejavnikov vedno in najbolj obremenjena narava, zato si mora človeštvo samo postaviti meje – in to je vprašanje, ki močno presega kriterije zgolj tržne uspešnosti gospodarstva. Te paradigme ob koncu devetdesetih let v Sloveniji (kljub sprejetju kapitalistične oblike gospodarstva) ni moč najti v nobenem programu katere izmed strank (ibid.) in je morda ena tistih politik, ki jo v analizi programov lahko označimo kot novo.

Podal sem nekaj pomembnih iztočnic, ki so oblikovale slovensko politično dogajanje v času osamosvajanja Slovenije in nastajanja njene državnosti ter v obdobju po njem in do vključitve v naddržavne strukture. Skušal bom ugotoviti, ali se je stranka Zares rešila zgoraj omenjenih ideoloških bremen iz konca osemdesetih in začetka devetdesetih let, ko se je v kontekstu delitve »mi-oni« (Hribar 1991, 326) oblikovala predhodnica, stranka LDS, ali se je oddaljila od praks, ki jih slikovito opisujejo primeri, kot so ekonomski monopol predhodne stranke, subvencije propadajočim podjetjem zavoljo pridobivanja volilnih

glasov sindikalistov¹¹ (npr. Bučar, Prunk), močna povezanost politike in uprave (Bučar 1998, 107) itd.

2.5 PROGRAMI STRANK

(Politični) program stranke je tisti temelj stranke, ki ji z vidika politik poda najjasnejšo opredelitev do posameznih »družbeno-politično-oblastnih« vprašanj. Če se programa dotaknemo z jezikovnega vidika, to pomeni »skupek nalog, del, ki se določijo za uresničitev« (SSKJ); ko pa izrazu dodamo predpono »politični« ter ga tako prenesemo v sfero politike in političnega odločanja, pa se lahko držimo opredelitve, ki jo v uvodu političnega programa poda Slovenska nacionalna stranka, da »...program pomeni trajno strateško sporočilo /.../ stranke v skladu z načeli demokratične politične kulture in pravne države in ob spoštovanju človekovih pravic; za doseg ciljev zastavljenih in predstavljenih v /.../ programu« (Slovenska nacionalna stranka 2005) lahko stranka uporabi vsa razpoložljiva demokratična sredstva (ibid.).

Programe večina strank umešča med temeljne dokumente, s čimer imajo tudi formalno veliko težo, zato menim, da se je smotrno osredotočiti na program, kadar želimo o stranki podati jasno mnenje z vidika njihovega odnosa do politik in deloma oblasti. To dejstvo daje programskemu dokumentu še dodatno težo, ki pa jo kljub vsemu moramo pustiti vsaj deloma v ozadju, saj so programi strank tja potisnjeni zavestno, kot navaja Boh (2001, 833-834), in je to veliko varneje za stranko. Do tega pride, ker želijo stranke v kontekstu politične propagande v času predvolilne kampanje prepričati čim večje število volivcev in zato zavestno kršijo logično zaporedje faz politične propagande: doktrina – program – geslo – simbol, kjer doktrino in program politični marketing namenoma potisne v ozadje, v ospredje pa postavlja za volivca nekoliko bolj »dostopno« osebnost politika in gesla (Vreg 2000, 152). V političnem marketingu, kjer se izdelke iz sfere ekonomskega marketinga enači s kandidati na strankarskih listah, gre takšno zapostavljanje temeljnih vidikov stranke tudi pričakovati; saj je podoba stranke v tako kompleksnem okolju nevarno graditi na eni politiki, ki se lahko v hitro spremenljivih razmerah kaj hitro pokaže za napačno (Boh 2001,

---

¹¹ Zgleden primer je subvencija tovarni TAM, s katero bi naj stranka ZLSD pridobila veliko potrebnih glasov iz kroga članov sindikalnih združenj.

834) in kot nadaljuje Vreg (2000, 155), je za stranko »...mnogo lažje in varneje modelirati javno podobo stila vodenja predsednika vlade ali drugega politika.«

Da se volivci pri izbiri kandidatov odločajo na podlagi volilnih programov in na osnovi njihovih opredelitev o določenih vprašanjih, ki se posameznemu volivcu zdijo bistvena, velja samo za idealni model demokratične ureditve. V tem primeru na odločitev tudi naj ne bi vplivala podoba politika in splošne vrednote, ki jih »tako ali tako zagovarjajo skoraj vse stranke enako« (Boh 2001, 834). Boh tudi poudarja (2001, 844), da stranke v zadnjih dneh pred volitvami, ko je spremljanje predvolilnih soočenj najvišja, volivce nagovarjajo predvsem s pomočjo udarnih tem,¹² »izogibajo pa se razlaganju predvolilnih programov, saj so ti ponavadi predolgi in za njihovo razumevanje in ločevanje med njimi poprečen, neopredeljen volivec ni pripravljen žrtvovati svojega časa (ibid.).«

Sicer pa so programi strank v slovenskem prostoru prisotni že od samega začetka strankarstva oziroma še od prej, ko v našem prostoru zasledimo razna gibanja. Tako lahko kot prvi politični program pri nas poimenujemo program Zedinjene Slovenije, ki ga npr. Granda (2001) in Prunk (2002b) imenujeta kar »prva odločitev Slovencev za Slovenijo.« V njem so že bila jasno podana razmišljanja o svobodi ter demokratično-političnih in socialno-gospodarskih elementih (ibid.). Programi se nato v nadaljnjem razmahu strankarstva v Sloveniji prav tako zelo jasno pojavljajo kot temeljni usmeritveni dokumenti posameznih strank in političnih gibanj. Tako je Katoliška narodna stranka oktobra 1898 sprejela program Hrvaške stranke prava (Prunk 2002c, 550), SLS pa je poudarjala veliko težo njenega programa za parlamentarne volitve 1923, ki je bil izdan v brošuri s pomenljivim naslovom Sodite po delih, kaj hočemo (Prunk 1986, 196-199); ob koncu leta 1939 sta bila izdana še dva biltena dveh najmočnejših struj v Sloveniji – komunistična in krščansko-socialistična formulacija, ki sta vsebovala program vsak svoje stranke. Zanimivo je, da sta bila oba naslovljena s Kaj hočemo! V obeh programih so bila dodobra izdelana videnja posamezne politične opcije o prihodnosti slovenskega naroda (Prunk 2002c, 553). V obdobju med drugo svetovno vojno in po njej pa programi strank(e) že začno postajati

---

¹² V Sloveniji smo bili priča obširnim razpravam o pravilnosti nakupa vojaške opreme – t. i. afera Patria.

nekoliko manj pomembna dokumentirana osnova delovanju določenega političnega subjekta, saj je le-to podvrženo visokim ciljem, ciljem, ki so se zgledovali po leninistično-boljševiškem vzoru, kjer pa so žal vedno prepogosto¹³ cilji upravičevali (marsikatera) sredstva (Prunk 2002c, 553-554). Formalno sta OF in KPS kljub temu dejstvu imela jasno začrtane programske usmeritve (ibid.). Nekaj »kozmetičnih« popravkov je program, ki je bil pri OF in KPS sprejet kot osnova za delovanje med vojno in po njej, le doživel, do bistvenih sprememb pa ni prihajalo (Prunk 2002c, 555).

V Sloveniji se program stranke ponovno pojavi z ustanovitvijo Demosa decembra 1989, ko le-ta že nekaj dni kasneje izda svoj prvi program, program, ki je vseboval odlično humanistično in široko demokratično formuliran splošni del, podal je oceno preteklega komunističnega režima v Sloveniji in utemeljeval demokratično politično držo Demosa (Prunk 2002c, 559). S programom Demosa sta se najjasneje soočala programa Stranke demokratične preнове in Liberalne stranke, ki sta tudi jasno podajala perspektivo Slovenije v danem družbeno-geografskem okolju (ibid.).

Morda bi lahko nadaljeval, da so od tedaj programi strank začeli nekoliko izgubljati na pomenu, saj v kontekstu pluralizacije medijev prihajajo v ospredje vedno bolj razne afere, ki predvolilne kampanje dodobra »začinijo«, in jim, kot razmišlja Boh, dajo morda glavno težo, v ospredje pa so potisnjena simbolika, gesla in osebnost voditeljev. Prav tako menim, da je po vstopu Slovenije v evro-atlantske povezave država izgubila nek spin, jasno vizijo, ki je bila po osamosvojitvi do priključitve Slovenije omenjenim povezavam več kot le dobra popotnica za oblikovanje posameznih političnih programov strank.

Programi parlamentarnih strank v Sloveniji so sedaj bolj orientirani na družbeno, socialno in politično stanje v državi, s tem pa je dana priložnost, da so le-ti naravnani k zelo konkretnim politikam, za katere se bodo zavzemale posamezne stranke. Ob zadnjih parlamentarnih volitvah v Sloveniji (september 2008) smo bili priča kampanji, za katero ne moremo reči, da je temeljila na programskih usmeritvah strank, kar je sicer značilno za

---

¹³ Na tem mestu ne želim podajati ugotovitev v katerih totalitarnih sistemih je do tega prihajalo, oziroma (ali) v katerih ni.

mnoge predvolilne kampanje (Boh 2001, 844), vendar pa ne moremo reči, da stranke niso poudarjale razlik med njihovimi programi. Ravno stranka Zares je bila tista, ki je hotela jasno izpostaviti svojo novo politiko, ki da je drugačna od ostalih. Kot taka je podana v njenem programu.

3 METODOLOŠKI NAČRT

Študija primera bo temeljila na deskriptivni analizi sekundarnih virov, ki jih vidim predvsem v programskih in drugih temeljnih dokumentih strank, ki so prosto dostopni na spletu, v raziskavo pa bom vključil tudi razne medijske prispevke. Z deskriptivno analizo bom iskal predvsem razlike med novonastalo stranko in ostalimi strankami z vidika politik, podanih v programih strank.

Sicer pa bom v pričujočem delu sledil naslednjim metodam in tehnikam:

- ZBIRANJE VIROV – z iskanjem iz zbiranjem virov bom skušal čim širše zajeti raziskovano področje in s tem pridobiti čim širši pogled na raziskovani dogodek
- ANALIZA SEKUNDARNIH VIROV – s kritično analizo sekundarnih virov bom pridobil podatke, s katerimi bom skušal ustvariti čim jasnejšo sliko o razlikah ter podobnostih med politikami posameznih strank. Te metode se bom posluževal tudi pri vzpostavitvi teoretskega okvira pričujoče naloge.
- OPISNA METODA – opisno metodo bom uporabil za opis in razlago temeljnih pojmov, saj je za raziskavo primera temeljnega pomena poznavanje okvira in pojmov preučevanega dogodka.

3.1.1 ANALIZA PROGRAMOV

K analizi programov pristopam z vidika zastopanosti politik, ki jih pokrivajo posamezna ministrstva Republike Slovenije v navezavi z zgoraj navedenimi Remondovimi novimi politikami, in skozi prizmo demokratičnega razvoja slovenske politike, ki jo podaja Bučar, zato bom v programih strank iskal elemente, ki kažejo na zastopanost politike v posameznem programu. Tako bom v vseh programih strank sledil politikam s področja človekovih pravic, gospodarstva, šolstva in športa, javne uprave, javnih financ, kmetijstva, kulture in medijev, notranjih zadev, sociale, vojske, znanosti, zunanje in okoljske politike, informacijske družbe in razvoja. Znotraj tistih področij, ki obsegajo široko paleto politik, bom podrobneje preučil glavne izmed njih v kombinaciji s tistimi, ki jim je v medijskem prostoru večkrat namenjeno precej prostora in so vsekakor tudi zelo pomembne (npr. vprašanje ilegalnih priseljencev znotraj socialne politike).

S primerjalno-deskriptivno metodo na osnovi analize sekundarnih virov bom izvedel analizo programov na treh nivojih. Za vsako raziskovano področje bom podal oceno ***zastopanosti v programu***, oceno ***načina pristopa*** k urejanju posamezne problematike in nazadnje oceno, ***kako podrobno*** je področje razdelano.

Zastopanost v programu opredeljujem na osnovi teže, ki jo daje stranka posamezni tematiki v svojem političnem programu. V analizi uporabljam ocene:

- *ZASTOPAN* – kadar je posameznemu področju namenjena tolikšna pozornost v programu, da gre jasno za *celovit* pristop k posamezni problematiki. Takšni politiki je namenjeno (pod)poglavje ali večji del celotnega besedila;
- *DELNO ZASTOPAN* – kadar posamezna politika ni zastopana celovito, ampak stranka podaja *rešitve* zgolj za del področja, se ga samo dotika, ali pa je politika le del ali podpoglavje neke druge politike;
- *ZASTOPANOST V KONTEKSTU* – s to oceno so ocenjene politike, ki se pojavljajo le v navezavi na drugo(a) področje(a). Politika se nikoli ne pojavlja kot samostojno področje v programu;
- *NI ZASTOPAN*– elementov posamezne politike ni moč najti v programu.

V kolikšni meri je določeno področje **zastopano v programu**, je relativno enostavno ugotoviti, vendar je zaradi oblikovno in vsebinsko povsem različnih programov potrebno upoštevati, da ocena zastopanosti v programu ne pomeni ocene fizičnega obsega, ki ga določena tematika v programu zajema – tako lahko dve stranki, ki program na določenem področju razdelata v različnem obsegu, dobita obe oceno »zastopan«, saj obe namenjata vidni del (poglavje) programa posameznemu področju. Kadar ob branju programa ni moč šablonsko najti posameznega področja, se poslužujem uporabe funkcije iskanja po ključnih besedah.¹⁴

---

¹⁴ V vseh primerih gre za elektronske verzije programskih dokumentov, ki so jih stranke, izvoljene v parlament, vse objavile na spletu. Prosto dostopni so na njihovih domačih spletnih straneh.

Pristop k posameznemu področju, ki ga program (v celoti, delno, v kontekstu) pokriva, ocenjujem na podlagi usmeritev, ki jih je lahko zaznati v programskem besedilu. Kadar področje programa ni samo po sebi bodisi liberalne bodisi konzervativne, korporativne ali kakršnekoli druge narave, skušam usmeritve iskati v diametralno nasprotnih pristopih. Kadar pa gre za element, ki že s svojo zastopanostjo v programu narekuje npr. *liberalno* naravo, iščem razlike v različni usmeritvi programa – kje vidi rešitve. Tako so določene rešitve, usmerjene v sistem, spet druge pa npr. v posameznika.

Opise ocen pristopov podajam pred samo analizo posameznega področja, zastopanega v programih strank.

Kako natančno je posamezna politika v programu razdelana, ocenjujem na osnovi relativne zastopanosti konkretnih rešitev in ukrepov za posamezno področje. V analizi uporabljam ocene:

- *NAČELNO* – ocena za politike, katere so podane splošno oz. načelno zagovarjajo posamezne cilje, ki jih je potrebno doseči. Tu gre predvsem za zavzemanje za določene norme, ki jih mora država vzpostaviti – npr. stranka »...se zavzema za prožno in prijazno javno upravo (Slovenska ljudska stranka 2007)...«;
- *KONKRETNI UKREPI* – ocena stranki, ki navaja konkretne ukrepe, ki jih bo v primeru izvolitve izvedla z namenom uresničevanja določene politike. Primer podajanja konkretnega ukrepa, kjer je vidno, iz katerega dokumenta izhajajo določeni ukrepi in so tudi jasno podani: »v skladu s *Priporočilom odbora ministrov Sveta Evrope (R(87)18)* uvesti diskrecijski pregon storilcev kaznivih dejanj, pregon, ki ga opravlja državno tožilstvo, in sicer s pravico, da državni tožilec lahko odstopi od pregona, tudi če je dovolj dokazov za pregon in da tožilstvo odloči, ali bo pregon nadaljevalo, pri čemer ima pravico storilcu (z njegovim soglasjem) naložiti pogoje ali denarno kazen, kar pomeni alternativo vložitvi obtožnice pred sodiščem (LDS 2008-1)...«;
- *NEKAJ KONKRETNIH UKREPOV* – pri politikah s to oceno gre za prepletanje načelnih usmeritev in konkretnih ukrepov. Večkrat so posamezna področja

razdelana tako, da so poleg splošnih usmeritev podane tudi nekatere konkretne poteze, ki jih je potrebno izvesti.

Ocena natančnosti podajanja ukrepov znotraj posameznih politik ni ordinalne narave, s katero bi lahko enolično ocenjeval »kvaliteto« programa, saj se lahko za oceno *konkretni ukrepi* skriva določena mera omejenosti programa, ki se vzpostavi s (preveč) natančnimi opredelitvami rešitev; prav tako pa se lahko za oceno *načelno* skrivajo natančne usmeritve za urejanje posameznega področja politike. V več primerih je ocena *nekaj konkretnih ukrepov* lahko tudi ocena večje kvalitete programa, saj poleg načelnih usmeritev podaja še določene konkretne ukrepe.

Kljub vsemu pa določeno mero ordinalnosti ocene lahko opazimo pri posameznih vsebinskih elementih programa, ko gre na primer za ožje politike, ki zajemajo zgolj ureditev posameznih področij delovanja države.

OPREDELITEV STATISTIK

n – število zastopanih področij

% (od vseh 32) – delež zastopanih področij glede na vseh 32 področij

n% od Σn – delež zastopanih področij s podajanjem politik na različnih ravneh (konkretno, nekaj konkretnih ukrepov, smernice) od vseh zastopanih politik pri posamezni stranki

Σ – delna vsota po področjih

$\Sigma(n\% \text{ od } \Sigma n)$ – vsota deležev zastopanih področij s podajanjem politik na različnih ravneh (konkretno, nekaj konkretnih ukrepov, smernice) od vseh zastopanih politik pri posamezni stranki

On – številaska ocena natančnosti podajanja politik: 1 – smernice, 2 – konkretni ukrepi, nekaj konkretnih ukrepov

Oz – številaska ocena zastopnosti v programu: 0 – področje ni zastopano v programu, 1 – področje je delno ali v kontekstu zastopano, 2 – področje je zastopano v programu

Pnz – produkt številčnih ocen **On** in **Oz**: skupna ocena zastopanosti in natančnosti navajanja politik.

3.1.2 PREDMET ANALIZE

Predmet analize je »nova politika« stranke Zares, ki jo v večji meri preverjam skozi programsko strukturo leta 2007 nastale omenjene stranke.

3.1.3 CILJ

Cilj analize je podati ugotovitve, ali je nova stranka Zares programsko resnično nova stranka, to pomeni, da je v slovenskem političnem prostoru manjkala stranka s takšnimi programskimi usmeritvami ali gre zgolj za posledico razprtij na slovenski levici in s tem samo za novo stranko v novi preobleki, katere imidž »nove politike« je zgolj taktična poteza v okviru političnega marketinga.

3.1.4 HIPOTEZA

Stranka Zares – nova politika, kot najmlajša stranka leta 2008 izvoljena v parlament, ponuja novo politiko v slovenskem političnem prostoru in je tako programsko nov politični subjekt v državnem zboru.

4 ANALIZA – PRIMERJAVA PROGRAMOV

Preverjanju hipoteze, ki temelji na trditvi, da je nova stranka Zares stranka z novo politiko, pristopam s programskega vidika, saj podaja politični program najjasnejše usmeritve stranke do posameznih politik. Trditev o novi politiki stranke bom utemeljeval z razlikami med programom stranke Zares stranke in programi ostalih parlamentarnih strank.

Pričakujem, da bom v programu stranke Zares zasledil politike, ki v ostalih programih niso zastopane oziroma so zastopane v bistveno manjšem obsegu. Prav tako pričakujem, da bodo določene politike, na katere so glasno opozarjali v predvolilni kampanji, kot so npr. višina sejin, plače... bistveno natančneje razdelane in da ponujajo konkretne ukrepe, s katerimi načrtuje stranka reševanje posameznih problematik, zastopanih v programu(ih). Pričakovanja utemeljujem na osnovi pričakovanj in želji po spremembah predsednika stranke Gregorja Golobiča (npr. RTV Slovenija 2008a) ter na osnovi gesla v imenu stranke: »Nova politika«.

4.1 PRIMERJAVA PROGRAMOV

4.1.1 PODROČJE ČLOVEKOVIH PRAVIC

V programih posameznih strank iščem zastopnost vprašanj in politik s področja spoštovanja in zagotavljanja človekovih pravic. V tem sklopu sem posebej pozoren na splošno zastopnost *človekovih pravic in svoboščin*, na pravice *narodnostnih in jezikovnih manjšin* (tako v Sloveniji kot zunaj nje) ter na stališča strank o spoštovanju *pravne države*.

Ker je koncept človekovih pravic in svoboščin že sam po sebi koncept liberalizma, iščem razlike v programih predvsem v pristopu k morebitnemu reševanju raziskovane problematike. Nemogoče je razlike iskati po kateri izmed ideoloških cepitvenih linij (npr. liberalno vs. konzervativno).

4.1.1.1 ČLOVEKOVE PRAVICE - ZASTOPANOST V PROGRAMU

Stranke namenjajo področju človekovih pravic v programih zelo različno težo. Za stranko Zares ne bi mogli reči, da izstopa v katerokoli smer, prav tako ne SDS, programa sta ocenjena z *zastopan v kontekstu* oziroma *delno*. Imata pa področje človekovih pravic

razdelani stranki LDS in SD, ki imata v programu zastopana vsa tri podpodročja, nasprotno pa prvine človekovih pravic le redko najdemo pri strankah DESUS, SLS, SMS in SNS, pri slednji o človekovih pravicah na splošno sploh ni besede, ki dobijo v primerjalni tabeli oceno *ni zastopan*.

4.1.1.2 ČLOVEKOVE PRAVICE – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: Človekove pravice so element *liberalizma*, zato že sama zastopanost v programu pomeni liberalen odnos do omenjenega področja. Razlike sem tako iskal v (izstopajočih) pristopih k reševanju morebitne problematike človekovih pravic.

Do *človekovih pravic in svoboščin* imajo vse stranke nekako enak odnos, odnos, ki zagotavlja spoštovanje le-teh, lahko pa najdemo nekaj odstopanj, kot so poudarek na enakosti spolov in vseh socialnih skupin pri stranki SMS ter zavzemanje za vzpostavitev institucionalnih okvirjev zagotavljanja človekovih pravic pri stranki Zares. SD na tem področju podaja tudi kritiko na sedanje stanje na tem področju.

Pri odnosu do *manjšin* so si programi podobni, opazimo lahko zgolj nekaj razlik: povezovalen odnos matične države z manjšino, ki ga zagovarjata LDS in SD, in zagotavljanje kulturne in gospodarske avtonomije narodnostnih manjšin, za katero se zavzema SMS.

Zagotavljanja *pravne države* se stranke lotevajo na nekoliko bolj različne načine. Tako lahko pri LDS in SDS zaznamo dokaj organizacijski pristop k zagotavljanju pravne države, medtem ko pri SLS in SNS vidijo težnje po odpravi klientelizma, korupcije in politike s področja prava. Stranka Zares se na tem področju zavzema za neodvisnost sodnega sistema in jasno delitev oblasti na zakonodajno, izvršno in sodno.

4.1.1.3 ČLOVEKOVE PRAVICE – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Večina strank ima v programu področje človekovih pravic razdelano zelo načelno, podane so zgolj smernice, ki jim je potrebno slediti – Zares, DESUS, SLS, SNS in SMS, medtem

ko lahko pri SD in SDS zasledimo kar nekaj konkretnih ukrepov. Najbolj natančno in z največ konkretnimi ukrepi pa se človekovih pravic dotika program stranke LDS.

4.1.2 SOCIALNE ZADEVE

S področja socialnih zadev bom podrobneje preučil politike, ki se tičejo urejanja socialnega statusa prebivalcev ali državljanov Slovenije skozi različne kategorije. Pozoren bom na vprašanja socialnega varstva, zdravstva, zaposlovanja in ilegalnih priseljencev. Socialne zadeve so ena bolj reprezentativnih primerov politik, ki se skozi ves program (ne) pojavlja v kontekstu ostalih politik in ga tako kot celotnega naredi bolj (ne)socialnega.

4.1.2.1 SOCIALNE ZADEVE – ZASTOPANOST V PROGRAMU

Najprej gre morda izpostaviti stranki Zares in SD, ki imata edini v programu celovito zastopana vsa opazovana področja. Ocena zastopnosti je tako *zastopan*. Tudi programe strank LDS, SDS, SNS in SMS ocenjujem, kot da *zastopajo* vprašanja z vseh naštetih področij, vendar pa je pri teh strankah možno opaziti manko katere izmed politik ali pa umeščenost le-te v kontekst drugega dela programa.

Delno zastopnost politik s področja socialnih zadev gre pripisati strankama DESUS in SLS, ki poleg odsotnosti ukrepov s področja *ilegalnih priseljencev* (tudi pri strankah SNS in SMS) nimata »pokritega« področja *zaposlovanja*, oziroma se to pojavlja zgolj v kontekstu ostalih politik.

4.1.2.2 SOCIALNE ZADEVE – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: Pri vseh programih pričakujem, da so pisani z močno socialno konotacijo v smislu zagotavljanja čim višjega socialnega standarda. Pričakujem tudi, da so programi usmerjeni v organizacijsko in sistemsko strukturo socialnih politik. Razlike bom iskal v odnosu strank do zasebnega kapitala in tržnega vedenja v službah socialnega varstva, v stopnji intervencije države (npr. cene farmacevtskih izdelkov) ter v podajanju alternativnih politik k reševanju problematike socialnega varstva.

Na področju *socialnega varstva* večina strank zagovarja načelo ohranitve že pridobljenih socialnih pravic in doseganje še višjega socialnega standarda. Je pa zaznati poudarke na

različnih socialnih skupinah, kot je npr. poudarek stranke DESUS na upokojencih, na invalidih stranke SLS in morda na otrocih, materah in družinah, katerim večjo pozornost namenjajo v stranki SMS. Politika stranke LDS je na tem področju izrazito kohezijska. Pri vseh strankah (razen morda SNS – tudi zelo skop program na tem področju) se opazi podpora spremembam v finančnem sistemu delovanja institucij na področju sociale, kot je npr. prestrukturiranje pokojninskega sistema. Največjo spremembo na področju zagotavljanja socialne varnosti pa prinaša program stranke Zares, v katerem se smelo pojavljajo težnje po uvedbi univerzalnega temeljnega dohodka.

V *zdravstvu* dajejo vse stranke največji pomen izboljšanju stanja bolnikov v smislu krajšanja čakalnih dob, enake dostopnosti zdravstva, dostopnosti zdravil... vendar za doseganje teh ciljev podajajo različne politike. Pri stranki LDS se pojavljajo korporativni elementi vodenja zdravstvene politike in podpora zasebnim oblikam zdravstvenih ustanov, stranka DESUS vidi rešitve v spremembah zavarovalniškega sistema, v spremembah organizacijske strukture stranki SDS in SLS, obe, zlasti slednja, pa se izrekata o prednostih zasebnega zdravstva. SMS vidi rešitve v finančnih spremembah in kot edina v tem sklopu politik poudarja pomen telesnih aktivnosti vsakega posameznika. Pri stranki SNS zasledimo težnje po legalizaciji komplementarnega in naravnega zdravilstva. Tudi na področju *zdravstva* izstopa stranka Zares, ki vidi reforme v večji specializaciji in konkurenčnosti slovenskega zdravstva na splošno.

Ob vprašanjih *zaposlovanja* je mogoče pri strankah zaznati močne elemente liberalizma, kar se kaže v pomenu dela in znanja, ki ga prinaša delavec, ne glede na socialen ali kakršen koli drug status (predvsem enakopravnost spolov, tujcev, invalidov...). Vse stranke kažejo odprt odnos do tujcev (SNS nekoliko bolj omejen). Lahko pa v tem sklopu politik vidimo relativno veliko razliko med stranko SD, ki je izrazito socialno usmerjena in poudarja pravice delavstva, in stranko SDS, ki je izrazito liberalna in se zavzema za večjo fleksibilnost delovnih mest ter najbolj izstopajočo politiko s področja zaposlovanja, to je prenos na ministrstvo za gospodarstvo. Tudi Zares je jasna zagovornica fleksibilnosti delovnih mest z velikim poudarkom na varnosti zaposlitve za delavca. Stranki SLS in SMS poudarjata pomen dela mladih (SMS tudi za ohranjanje sedanjega sistema študentskega

dela), slednja podpira intervencijo države na trgu zaposlenih. Pri večini strank zaznamo podporo novim oblikam zaposlitvenih podjetij in prestrukturiranju sedanjega sistema z zavodom za zaposlovanje (najizrazitejše morda LDS in SDS). Kot izjema na področju zaposlovanja se še enkrat kaže stranka Zares, ki vidi največji uspeh slovenske zaposlitvene politike v čim večji specializaciji delovnih mest in s tem večjo konkurenčnost slovenskega gospodarstva. Morda ima tudi najbolj odprto politiko do tujcev.

V odnosu do problematike *ilegalnih priseljencev* sta stranki Zares in SD izrazito liberalni in se zavzemata za celovito rešitev problematike, predvsem pa obe izhajata iz pravic prosilcev za azil. Nasprotno pa stranka LDS izhaja iz zagotavljanja varnosti slovenskim državljanom in pristopa k problematiki predvsem z organizacijskega vidika, kako zajezi ilegalno priseljevanje. Poudarja velik pomen mednarodnega povezovanja na tem področju (Slovenija kot del schengenskega prostora). Stranka SDS proučevano problematiko vidi le v kontekstu urejanja pravnega statusa priseljencev (zakonitih in nezakonitih).

Na področju socialnih zadev navajata stranki LDS in SD ogromno kritik na rovaš sedanjemu sistemu, LDS iz kritike večkrat celo izhaja. Nasprotno pa je program stranke SDS na področju socialnega varstva v kar dobršni meri okrašen z uspehi, doseženimi v preteklem mandatu Vlade Republike Slovenije.

4.1.2.3 SOCIALNE ZADEVE – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Stranke Zares, SD in SDS na področju socialnega varstva v večini pristopajo s kombinacijo *načelnih politik s konkretnimi ukrepi*. Največ jih podaja stranka SD za področje zdravstva. Manj konkretnih ukrepov je podanih pri stranki LDS, le nekaj pa jih najdemo pri SMS, DESUS in SNS (vse tri ocena *načelen*). Pristop stranke SLS je povsem *načelen*.

4.1.3 ŠOLSTVO IN ŠPORT

Koncept šolstva zajema izobraževanje in vzgojo otrok in mladostnikov na več nivojih. V ustanovah se z različnimi oblikami pouka omogoča učencem organizirano in sistematično pridobivanje znanja in spretnosti. V sistem šolstva pa spadajo predšolska vzgoja, osnovnošolsko in osnovno glasbeno izobraževanje, nižje in srednje poklicno ter srednje

strokovno izobraževanje, srednje splošno izobraževanje, višje strokovno izobraževanje, izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter izobraževanje odraslih.¹⁵ Vzporedno področju šolstva postavljam tudi področje športa, tako v rekreacijskem kot profesionalnem smislu.

Za ocenjevanje programov iščem politike, ki se dotikajo zgoraj omenjenih področij šolstva, in tiste, ki zadevajo področje športa.

4.1.3.1 ŠOLSTVO IN ŠPORT – ZASTOPANOST V PROGRAMU

Področje tako šolstva kot športa ima v programu zastopano pet strank, in sicer SD, LDS, SDS, SLS in SMS, ki obema področjema namenjata celoten sklop programskega besedila. Ocena zastopanosti je tako *zastopan*. Nasprotno, pa pri stranki DESUS v programu skorajda ne najdemo zastopanosti enega ali drugega področja – delno ima zastopano področje šolstva. Skupna ocena je tako *ni zastopan*. Delno ima obe področji pokrita stranka SNS, stranka Zares pa ima dobro razdelano poglavje o šolstvu, za katerega je ocena *zastopan*, kar pa ne moremo trditi za področje športa, o katerem v programu ni besede. Ti dve stranki imata področji šolstva in športa ocenjeni z *delno*.

4.1.3.2 ŠOLSTVO IN ŠPORT – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: Oceno pristopa k izbrani tematiki podajam na osnovi izhodišča reševanja problematike oziroma področja šolstva in športa, to pomeni, ali stranka v politikah izhaja *iz uporabnika* (šolarja, starša, športnika...) ali *iz sistema*. Nadalje navajam morebitne posebnosti posameznih strank.

Na področju *šolstva* izhajajo vse stranke *iz uporabnika*, razen stranka LDS, katere izhodišče omenjenega področja je *sistem*. Prav tako tudi programi strank SMS, SLS in SDS, pri katerih pa se pojavita dve izstopajoči izjemi – SDS želi področje šolstva prenesti na regionalno raven upravljanja, SLS pa se zavzema za uvajanje zasebnega šolstva v obstoječi sistem. Stranke Zares, SD in DESUS poudarjajo dostopnost (javnega) šolstva.

---

¹⁵ Povzeto po pristojnostih Ministrstva za šolstvo in šport.

Na področju *športa* večina strank izhaja iz *uporabnika*, medtem ko SMS iz *sistema*, kar lahko opazimo tudi pri strankah SD in SDS, ki izstopata s poudarki na finančnih in davčnih spodbudah; slednja vidi šport tudi kot odlično priložnost na področju turizma.

Na področju šolstva LDS kot športa stranka navaja ogromno kritike, usmerjene na dosedanje stanje, in odločno zahteva popolno depolitizacijo področij.

Stranka Zares področja športa ne pokriva.

4.1.3.3 ŠOLSTVO IN ŠPORT – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Samo stranka Zares ima področje, ki ga pokriva (šolstvo), razdelano s *konkretnimi ukrepi*. Pri strankah LDS, SD, DESUS, SDS (šolstvo) in SMS (šport) lahko zasledimo *nekaj konkretnih ukrepov*, stranki SLS in SNS pa imata do obeh področij *načelne* politike.

4.1.4 VISOKO ŠOLSTVO IN ZNANOST

V sklopu visokega šolstva in znanosti iščem politike v programih, ki obravnavajo področje univerzitetnega izobraževanja, znanosti in tehnologije. Prav tako v ta sklop štejem še vprašanja razvoja informacijske družbe in infrastrukture.

4.1.4.1 VISOKO ŠOLSTVO IN ZNANOST – ZASTOPANOST V PROGRAMU

Področja, ki so zajeta v sklopu visokega šolstva in znanosti, imajo dodobra pokrite stranke LDS, SD, SDS, SMS in Zares, ki vsem trem namenljajo celovit pristop in so ocenjene z *zastopan*. Tudi ostale stranke se vsaj deloma dotikajo opazovanih področij, vendar ne celovito. V programih strank SLS in SNS ni politik s področja informacijske družbe in tehnologije. Stranke DESUS, SLS in SNS imajo tako oceno zastopanosti *delno*.

4.1.4.2 VISOKO ŠOLSTVO IN ZNANOST – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: Zaradi specifičnosti posameznih področij v tem sklopu primerjave programov podajam opis ocene za vsako področje posebej.

Pri *visokošolskem izobraževanju* izhajajo vsi programi iz liberalnih prvin (pravica do izobraževanja, dostopnost), zato iščem razlike ponovno v smeri izhodišča obravnave

tematike (smer *uporabnik – sistem*) in v odnosu do uvajanja tržnih modelov v visoko šolstvo – podani oceni sta še lahko: *zasebno šolstvo* (dopuščanje zasebnih visokošolskih zavodov) in *javno šolstvo* (ohranjanje zgolj javnega sistema šolstva).

Na področju *znanstveno-tehnološkega razvoja* imajo vse stranke sistemski pristop, saj vse poudarjajo *povezovanje* med znanostjo in gospodarstvom ter *večanje finančnih spodbud* (tudi z davčno politiko), zato bom v programih iskal izstopajoče izjeme regulacije področja.

Ob tematiki *razvoja informacijske družbe in infrastrukture* se osredotočam na odnos stranke do *liberalizacije* trga in na posebne politike posamezne stranke.

Politike o visokošolskem izobraževanju, katerih izhodišče je *uporabnik*, najdemo pri stranki SD in deloma pri DESUS (slabo pokrito področje), medtem ko stranki SMS in SNS (šibka zastopanost) izhajata iz *sistema* visokega šolstva. Opazimo pa, da stranke Zares, LDS, SDS in SLS pri politikah izhajajo tako iz *uporabnika* kot *sistema*. Te stranke tudi dopuščajo oziroma se zavzemajo za zasebno visoko šolstvo, medtem ko v programih SD in SMS ni zaslediti teh teženj. SMS tudi odločno nastopa proti uvajanju šolnin in najbolj izrazito navaja kritike dosedanjega sistema.

Morda je mogoče opaziti najbolj izrazito izjemo pri stranki Zares, ki se zavzema za popolno ukinitvev izrednega študija, kot ga poznamo v sedanji obliki.

Na področju *znanosti in tehnologije* so si stranke zelo enotne, saj se vse zavzemajo za čim tesnejše povezovanje med izobraževalnimi in znanstveno-raziskovalnimi ustanovami ter gospodarstvom. Prav tako vse stranke poudarjajo pomen večanja finančnih (tudi davčnih) spodbud, SLS pa k temu dodaja še velik pomen finančnih spodbud v sektorju tvegane kapitala. Na področju znanosti in tehnologije stranka SMS opozarja na moralna vprašanja ob hitrem razvoju znanosti.

Na področju *razvoja informacijske družbe in infrastrukture* stranke Zares, SD in SMS poudarjajo pomen *liberalizacije* trga. Ostale stranke, ki imajo tematiko zastopano v programu, navajajo zgolj potrebe po modernizaciji, dostopnosti, konkurenčnosti... Stranka SMS navaja tudi na tem področju mnogo kritik dosedanjega sistema regulacije.

4.1.4.3 VISOKO ŠOLSTVO IN ZNANOST – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Področje *visokega šolstva in znanosti* je pri posameznih strankah zelo različno razdelano. Največ konkretnih ukrepov navaja stranka SD (ocena *konkretni ukrepi*), medtem ko stranke DESUS, SLS, SNS in SMS pristopajo k temu področju zelo *načelno*, brez konkretnih politik. Gre pa kar *nekaj konkretnih ukrepov* najti pri strankah Zares, SDS in LDS (slednja ima področje visokega šolstva podkrepljeno s *konkretnimi ukrepi*).

4.1.5 KULTURA IN MEDIJI

V kontekstu slovenstva, ki mu, pričakujem, stranke namenjajo del svojega političnega programa, iščem tiste elemente, ki kažejo skozi program na določen pomen te nacionalne vrednote za posamezno stranko. Iščem politike, ki regulirajo področje *kulture in umetnosti* v Sloveniji; v ta sklop pa vključujem tudi *medije*. Pri njih sem pozoren predvsem na elemente zavzemanja za njihovo neodvisnost.

4.1.5.1 KULTURA IN MEDIJI – ZASTOPANOST

Glede *kulture in medijev* imata v celoti *zastopane* politike zgolj stranki Zares in SD. LDS nekoliko manj, vendar njihov program še vedno ocenjujem z *zastopan*. *Delno* zastopanost področja gre pripisati strankam SDS, SNS in SMS, katerih programi ne vsebujejo ničesar o *medijih*. Stranki SLS in DESUS za področje *kulture in medijev* dobita oceno *ni zastopan*, saj razen nekaj res skopih besed o kulturi ne ponujata nobenih politik.

4.1.5.2 KULTURA IN MEDIJI – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: Tako kultura in umetnost kot neodvisnost medijev so tesno povezani s konceptom svobode in pravic, zato že sama zastopanost teh elementov v programu kaže na njegovo *liberalno* naravnost. Razlike iščem v pristopu strank k razvoju teh področij, ki so lahko bolj *organizacijske* narave ali morda bolj *finančne*.

Na področje *kulture in umetnosti* se stranki Zares in SD osredotočata zgolj z liberalnega vidika v smislu zagotavljanja ugodnih pogojev dostopnosti in svobode področja, medtem ko stranke LDS, SDS, SMS in deloma DESUS k problematiki *kulture in umetnosti* pristopajo predvsem z *organizacijskega* vidika v smislu *finančnih spodbud*.

Nodvisnost medijev v programih ni ravno pogosto zastopana, je pa politika do tega področja predstavljena v programih Zares in SD, ki v duhu liberalnih vrednot navajata rešitve v *tržnem* pristopu k obravnavanemu področju. Politika LDS do medijev temelji predvsem na kritiki obstoječega stanja – sistema.

4.1.5.3 KULTURA IN MEDIJI – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Na področju *kulture in medijev* edino stranka Zares ponuja *konkretne ukrepe*, ki jih je za uresničevanje programa potrebno izvesti. Z nekaj manj podanimi politikami s področja *kulture in umetnosti* je tudi stranka LDS ocenjena s *konkretni ukrepi*. Stranka SD za področje medijev ponuja *načelne* usmeritve, za kulturo pa morda nekaj več kot le *nekaj konkretnih ukrepov*. Prav tako ima SDS na tem področju podane *konkretne ukrepe*. Ostale stranke – DESUS, SLS, SNS in SMS – imajo v programih podane *načelne* usmeritve.

4.1.6 OKOLJSKA POLITIKA

Pri ocenjevanju programov s področja okoljske politike iščem elemente, kot so npr. odnos stranke do okolja, ekološka osveščenost, področje naravovarstva in prostorska politika.

4.1.6.1 OKOLJSKA POLITIKA – ZASTOPANOST

Na področju *okoljske politike* podajajo vse stranke, razen DESUS, svoje poglede na reševanje določene problematike. Ocena zastopanosti je tako *zastopan*. Pri stranki DESUS pa je *okoljske politike* zaslediti tako malo, da ne moremo govoriti o njeni zastopanosti.

4.1.6.2 OKOLJSKA POLITIKA – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: V primerjavi programov bi morda lahko iskal razlike v dajanju prednosti *ekološkim* vidikom urejanja okolja in prostora oziroma v poudarjanju *ekonomskih interesov*; vendar pričakujem, da so vsi programi v kontekstu »svetovnega osveščanja o okolju« pripravljene v duhu ekologije. Razlike bom tako v večji meri iskal v podajanju rešitev na področju okolja, prostora in naravovarstva.

Kot sem predvideval, temeljijo programi strank s področja *okolja in prostora* brez izjeme na *ekoloških* izhodiščih. Vse stranke se tudi *sistemske* lotevajo urejanja področja, usmerjene

pa so predvsem v osveščanje z raznimi davčnimi (tudi finančnimi) spodbudami tako posameznikom kot v gospodarstvu. Takšna davčna politika je manj izrazita pri strankah SMS in SNS; pri slednji je program na tem področju zelo skop.

Poudariti je treba, da ima stranka SDS izrazit pristop v *organizacijsko-finančni optimizaciji* okoljskih politik, stranka SLS pa poudarja *integriran* pristop k reševanju okoljske problematike in podaja okvire celovite zelene politike. Izstopajoče so politike stranke Zares, pri kateri najdemo nekaj pomenljivih ukrepov, ki jih v ostalih programih ni zaslediti: na primer prehajanje družbe na *nizko ogljično družbo*, *zgoščevanje naselij* s področja urejanja prostora in energetske oskrbe ter vodenje politike, ki pri civilni družbi ne zbuja strahu, temveč jo spodbuja in motivira k ekološkemu načinu življenja.

4.1.6.3 OKOLJE IN PROSTOR – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Največ *konkretnih ukrepov* za področje okolja in prostora dajeta stranki LDS in Zares, zato jima v primerjalni tabeli dajem oceno *konkretni ukrepi*. Bolj skope z njimi in tako ocenjene z *nekaj konkretnih politik* sta stranki SD in SDS. Zgolj smernice razvoja okoljskih in prostorskih politik so podane pri SLS, SNS in SMS – ocena *načelno*.

4.1.7 RAZMERJE CERKEV – DRŽAVA

Ob primerjavi političnih programov strank se v kontekstu mlade slovenske demokracije, ki izhaja iz predhodno enostrankarske ureditve, v kateri Cerkev kot pomembna diskriminanta razvoja zahodnega sveta in družbeno-socialnih ureditev ni imela vidnega prostora, sprašujem, kakšno razmerje med njo in državo zagovarjajo stranke. Seveda ni pod drobnogledom zgolj odnos s katoliško cerkvijo, temveč tudi odnos do ostalih verskih skupnosti v Sloveniji.

4.1.7.1 RAZMERJE CERKEV – DRŽAVA – ZASTOPANOST

Presenetljivo, stranke *razmerju Cerkev – država* namenjajo zelo različno težo. Kar štiri stranke (Zares, SD, DESUS in SLS) do tega vprašanja nimajo izoblikovanih politik, medtem ko ima celovit pristop izoblikovana le stranka SDS. Stranka SNS razmerje opisuje

v *kontekstu*, programa strank LDS in SMS pa imata le *delno* zastopano politiko razmerja med verskimi skupnostmi in državo.

4.1.7.2 RAZMERJE CERKEV – DRŽAVA – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: pristop stranke k razmerju Cerkev – država ocenjujem na osnovi bodisi *sekularnega* bodisi *klerikalnega* odnosa do verskih skupnosti.

Vse stranke, ki imajo vsaj delno zastopano vprašanje opazovanega odnosa, se v osnovi zavzemajo za *sekularizacijo* državnih institucij. Kljub temu pa stranka SMS poudarja pomen diplomatskih odnosov Slovenije s Svetim sedežem, stranka SDS pa daje Cerkvi določen kulturni pomen v slovenski družbi. Vse stranke postavljajo katoliški cerkvi ob bok tudi ostale verske skupnosti v Sloveniji.

4.1.7.3 RAZMERJE CERKEV – DRŽAVA – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Vse stranke, pri katerih je zastopano vprašanje odnosa med Cerkvijo in državo, na tem področju ponujajo *načelne* usmeritve brez konkretnih ukrepov za spreminjanje stanja.

4.1.8 GOSPODARSTVO

Na področju gospodarstva poleg delovnih področij *energetike, konkurenčnosti slovenskega gospodarstva, spodbujanja podjetništva in turizma*, ki so zajeta v delo ministrstva za gospodarstvo, obravnavam še področje *prometa*. V kontekstu gospodarskih razmer, ki vladajo po svetu, menim, da namenjajo stranke velik del programa gospodarskim področjem in da imajo to problematiko dodobra razdelano.

4.1.8.1 GOSPODARSTVO – ZASTOPANOST

Kot sem predvideval, imajo stranke področje gospodarstva v programih dodobra *zastopano*, razen stranki DESUS in SNS, ki se določenih delovnih področij znotraj gospodarstva dotikata zgolj v *kontekstu*. Prav tako ne pristopata povsem celovito k področjem gospodarstva stranki SLS in SMS, ki pristopata k politikam *energetike* v kontekstu ostalih politik; podobno je tudi s področjem *konkurenčnosti* (SMS) in *turizma* (SLS). Kljub vsemu

so stranke Zares, LDS, SD, SDS, SLS in SMS za področje gospodarstva ocenjene z *zastopan*.

4.1.8.2 GOSPODARSTVO – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: Zaradi številnih področij, ki zajemajo celotno gospodarstvo, pojasnujem oceno za vsak segment posebej.

Konkurenčnost slovenskega gospodarstva – kako so naravnani ukrepi posameznih strank v ciljnem delovanju večanja konkurenčnosti gospodarstva. Element je že sam po sebi zelo *liberalen*, zato bom skušal najti tiste ukrepe, ki značilno izstopajo v kontekstu konkurenčnosti.

Spodbujanje podjetništva – tudi politika spodbujanja podjetništva je *liberalna* politika, zato vse stranke, ki podajajo mnenje na tem področju, pristopajo liberalno. Razlike bom tako videl v konkretnih politikah, ki jih podajajo stranke z namenom spodbujanja podjetništva. Tako bodo na eni strani morda vidne težnje po večji *dostopnosti* in na drugi morda večje *finančne spodbude* pri vzpostavljanju malih in srednje velikih podjetij.

Energetika – glede energetske oskrbe Slovenije bom v programih pozoren na ekološko usmerjenost politik, kar pričakujem pri vseh strankah, ki izpostavljajo vprašanja energetske politike, razlike pa pričakujem v dolgoročnem pogledu na energetske politiko v Sloveniji: ali vidijo stranke energetiko kot *del trajnostnega razvoja* Slovenije ali kot pomemben del gospodarstva – *zanesljivost oskrbe*, kot pomembno vejo gospodarstva, katerega trg se mora *liberalizirati* in *vzpostaviti tržni model*...

Promet – razlike pri primerjavi lahko pričakujem v teži, ki jo stranka namenja *ekološkim vidikom* področja prometa in v smeri reševanja prometne problematike – ali so politike usmerjene v *potniški* ali *gospodarski* tranzit.

Turizem – na področju turizma bom pozoren, kakšne usmeritve v turističnem razvoju Slovenije vidi posamezna stranka – ali gre na primer za vzpostavljanje okolja, ki spodbuja *množični turizem*, ali morda ravno nasprotno, ali zagovarja stranka *ekonomske* plati razvoja turizma, ali morda *kulturne*...

4.1.9 KONKURENČNOST SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA

Vse stranke, ki imajo v programih temeljito razdelano vprašanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva (Zares, LDS, SD, SDS in SLS), k razvoju le-tega pristopajo izrazito *liberalno*. Tako zahtevajo vse stranke umik države iz vseh gospodarskih subjektov in odpravo monopolov na področjih, za katera so le-ti značilni (farmacevtska industrija, telekomunikacije, trgovska dejavnost...). Sicer pa vidijo stranke dvig konkurenčnosti gospodarstva v različnih »kompletih« ukrepov, ki jih zagovarjajo: stranka LDS vidi konkurenčnost v strukturnih spremembah, na primer v *internacionalizaciji* slovenskega gospodarstva (delno gre to zaznati tudi pri stranki DESUS) in *specializaciji* slovenskih podjetij, stranka SDS zagovarja pomen *skladov tveganega kapitala* za slovensko gospodarstvo, prav tako vidi tudi SLS v državi odgovornost za ustvarjanje *ugodnega podjetniškega okolja*. Pri stranki Zares opazimo velike težnje po spodbujanju inovativnosti in nadaljnjega razvoja storitvene dejavnosti, kjer vidi velik potencial slovenskega gospodarstva. Na tem mestu pa stranka zagovarja tudi uvajanje tako imenovanega *novega javnega managementa*, ki pomeni uvajanje praks iz zasebnih gospodarskih struktur in tržnih pravil v segment javnih podjetij, iz katerih se država ne more povsem umakniti.

SPODBUJANJE PODJETNIŠTVA

Glede spodbujanja podjetništva imajo vse stranke vsaj *deloma* ali *v kontekstu* razdelane politike, ki spodbujajo razvoj podjetniškega okolja, s tem pa so tudi vse stranke liberalno usmerjene, čeprav nekatere bolj izrazito kot druge – na primer LDS, ki poudarja večjo odprtost tujcem. Stranke vidijo razvoj podjetništva kot posledico različnih vrst ukrepov oziroma poudarkov v politikah podjetništva: LDS posebej poudarja *specializacijo* podjetij, podobno SNS *inovativnost*, medtem ko SD in SDS zagovarjata *finančno – davčne spodbude* (SDS predvsem v sektorju tveganega kapitala). SD vidi razvoj podjetništva tudi kot odgovornost *regij*, v kontekstu katerih spodbuja podjetništvo; iz *organizacijskega* vidika pristopata stranki SMS in SDS. Slednja zagovarja *racionalizacijo postopkov* pri registraciji podjetij, pomen razvoja majhnih in srednje velikih podjetij pa poudarja stranka SLS. Pri stranki Zares je mogoče v največji meri opaziti zgolj spodbude za razvoj podjetništva in velik pomen razvoja terciarnega, storitvenega sektorja.

ENERGETIKA

Na področju *energetike* dajejo vse stranke največji pomen *ekološkim* vidikom oskrbe z energijo in izrabe le-te, prav tako so si ključni cilji, ki jih je potrebno doseči, zelo »podobni« – *varnost oskrbe, trajnostni pristop k področju energetike, ukrepi v gospodarskem sektorju in finančne – davčne spodbude, razvoj trga energetskega virov* itd. V programih se pojavljajo različne številke o večanju uporabe obnovljivih virov v prihodnosti in o zmanjševanju porabe energije in izpustov v okolje – eden takih primerov je cilj, podan v programu stranke Zares, da do leta 2050 za 50 % zmanjšamo emisije toplogrednih plinov v okolje na izhodiščno leto 1986. Dodatno zagovarja stranka v navezavi na okoljske politike uvedbo plačila višine registracije za vozilo glede na količino emisij CO₂ v ozračje na 100 prevoženih kilometrov (Zares 2008a).

PROMET

Politike *prometa* imajo pri vseh strankah (Zares, LDS, SD, SDS, SLS, SMS) močno prisoten *ekološki* naboj, saj vse stranke vsaj deloma izhajajo iz energetske »reorganizacije« prometa. Vse stranke vidijo potrebe po *modernizaciji* – v infrastrukturnem in organizacijskem smislu – tako v potniškem prometu kot v transportnem, morda izstopata stranki LDS in SDS, ki transportu v programu ne dajeta tolikšne teže.

Na področju prometa lahko pri strankah SDS in Zares opazimo večjo skrb za udeležence v cestnem prometu, predvsem v spodbujanju izobraževanja na področju varne vožnje.

TURIZEM

Pri večini strank, ki podajajo politike na področju *turizma*, opazimo v programih spremembe, ki izhajajo iz ekonomskih vidikov razvoja turizma; sicer pa stranke, ki imajo *zastopane* politike na področju *turizma* (LDS, SDS in SMS), vse podajajo ukrepe v smeri *povezovanja* turistične ponudbe. Te stranke tudi navajajo nekaj pomembnih ciljev, kot je na primer *desezonalizacija* in *decentralizacija* turizma (SDS) ali v kontekstu ekoloških usmeritev *nespodbujanje množičnega turizma*, temveč *nasprotno* (LDS). Pri ostalih strankah se v manjšem obsegu pojavijo elementi kmetijskega in kulturnega turizma.

4.1.9.1 GOSPODARSTVO – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Stranke Zares, SLS, DESUS in SMS na vseh področjih gospodarstva navajajo le smernice razvoja, konkretnih politik zasledimo zelo malo – morda nekaj v *prometu* in *turizmu* pri SMS ter pri *energetiki* in *konkurenčnosti gospodarstva* v programu Zares. Bistveno več konkretnih politik za posamezna področja navajajo programi strank LDS, SD in SDS, predvsem na področju *energetike*; programa SD in SDS vsebujeta ukrepe na področju *prometa*, SDS je izčrpen tudi pri vprašanjih *konkurenčnosti*.

4.1.10 KMETIJSTVO

Kmetijstvo poleg zgolj *kmetijstva* pokriva še področja prehrane, gozdarstva, ribištva, lova... in močno vpliva na razvoj podeželja. Programi strank niso tako natančno razdelani, da bi ocenjeval politike vseh zgoraj naštetih področij, zato se usmerjam zgolj v *kmetijstvo*, s poudarkom na ekološkem vidiku.

4.1.10.1 KMETIJSTVO – ZASTOPANOST

Politike s področja *kmetijstva* imajo v programu kot samostojne politike navedene skoraj vse stranke (razen DESUS), kar jim za to področje daje oceno *zastopan*. Stranke se kmetijske politike lotevajo celovito.

4.1.10.2 KMETIJSTVO – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: H kmetijstvu pristopajo stranke z dveh glavnih stališč, ki jih na eni strani predstavlja *ekologija*, na drugi pa *tržna učinkovitost* slovenskega kmetijstva. Večina politik, menim, skuša podati oceno primernega razmerja med eno in drugo skrajno usmeritvijo. Jasnejše razlike bom verjetno našel v posameznih ukrepih, ki jih stranke navajajo za izvajanje navedene politike.

Od sedmih strank, ki v programu razdelajo področje kmetijstva, jih pet – Zares, SD, SLS, SNS in SMS – jasno izhaja iz bolj *ekoloških vidikov* kmetijstva, medtem ko stranki LDS in SDS dajeta večjo težo *tržni učinkovitosti* (oziroma je o ekologiji navedenih bistveno manj besed). Poleg ekološke naravnosti tržno uspešno kmetijstvo zahtevajo tudi Zares, SD – v manjši meri – in SLS, ki (kot najvidnejša zastopnica interesov kmetov) tudi navaja najbolj celovito politiko s področja *kmetijstva* – dodobra ima razdelana tudi ostala področja znotraj

kmetijske politike (prehrana, ribištvo...), poleg že omenjenih usmeritev, pa se jasno zavzema za združniško združevanje v kmetijstvu in za tesno povezovanje med kmetijstvom in turizmom. Nekaj izstopajočih politik se pojavi še pri stranki LDS, ki kot pomembne premike učinkovitosti kmetijstva vidi v specializaciji ter v poenotenju interesov širše kmetijske politike.

Med vsemi strankami se pojavi najjasnejša kritika pri SNS s skeptičnim odnosom do evropskih integracij in njenega odnosa do skupne kmetijske politike, v tem okolju da je najbolj pozitivna pri nas ravno ekološka prednost slovenskega kmeta. V skopem prispevku o kmetijstvu v programu stranke Zares se pojavljajo težnje po reorganizaciji ustanov s področja kmetijstva, ki bo prinesla večjo učinkovitost.

4.1.10.3 KMETIJSTVO – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Najbolj *konkretno* politiko z največ oblikovanimi ukrepi v programu podaja stranka SDS, medtem ko pri strankah LDS, SD in predvsem Zares najdemo *nekaj konkretnih* ukrepov, zanimivo pa SLS kljub široko zajeti kmetijski politiki ne podaja kaj več kot *smernice* v razvoju kmetijstva. Ravno tako zgolj *načelno* pristopata h kmetijstvu stranki SMS in SNS (SNS z zelo skopim programom).

4.1.11 JAVNE FINANCE

Lahko bi rekli, da so »javne finance /.../ tista aktivnost države, ki je povezana s pridobivanjem javnih prihodkov, javnih naročil in javnih plačil. Nujna so za delovanje države, ko tržišče ni dovolj učinkovito...« (Wikipedia 2009). Javne finance so neogibno odvisne od *davčne politike*, zato me zanima, kako so v programih strank zastopane politike o davčni aktivnosti države in v kontekstu težnje po stabilnosti javnih financ tudi ta segment – *stabilnost javnih financ*.

4.1.11.1 JAVNE FINANCE – ZASTOPANOST

O javnih financah lahko v vseh programih strank zasledimo vsaj nekaj politik, vendar so nekateri programi relativno skopi, kot je na primer program stranke SNS (*delno* o davčni politiki) ali SMS, kjer se tako *davčna politika* kot *stabilnost javnih financ* pojavljata zgolj v kontekstu ostalih politik. *Delno* zastopnost najdemo pri stranki DESUS za področje

davčne politike in nič o stabilnosti financ, kot samostojno poglavje je *zastopano* v programu SDS, ki pa je tudi zelo pomanjkljivo glede stabilnosti javnih financ, oziroma letih ne pokriva. Stranki SD in SLS imata obe podpodročji v programu dobro *zastopani* kot tudi Zares in LDS, katerih programa sta nekoliko skopa glede *davčne politike* (Zares) oz. *stabilnosti javnih financ* (LDS).

4.1.11.2 JAVNE FINANCE – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: Pri ocenjevanju pristopa k davčni politiki v Sloveniji bom podajal ocene naravnosti programa k *državljanom* kot davčnim zavezancem oziroma k večinskemu srednjemu sloju in smerjenost davčne politike na *gospodarstvo* kot poglobitno področje vpliva na davčne prihodke. Pričakujem, da bodo programi vsebovali tudi *organizacijske* elemente pri podajanju davčne politike ter močno *ekološko* konotacijo. Morda bom programe lahko opredelil tudi kot pretežno *klasične* (v smislu »nevtikanja« države v javne finance) oziroma bolj *keynesianske* (večja vloga države pri oblikovanju strukture javnih financ).

Glede *stabilnosti javnih financ* menim, da stranke podajajo bolj vsaka sebi lastne poglede na politiko doseganja stabilnosti financ. Tudi zastopanost politike o stabilnosti je tako nizka, da bi usmeritve programov težko jasno podajal.

Na področju *davčne politike* se stranke večinoma usmerjajo na fizične osebe, in sicer na večinski (srednji) razred, do katerega bo »nova« davčna politika prijaznejša. Takšno smer vidimo predvsem pri SD, SLS, Zares in DESUS, slednji pa poleg omenjenega poudarjata še pomen bolj učinkovitega in doslednega pobiranja davkov (na kratko se v tem pogledu strinja še stranka SNS). Pri nekaterih strankah (Zares, SLS in SMS) je pri oblikovanju davčne politike moč opaziti velik ekološki in okoljevarstveni naboj. Programi vseh strank so relativno *klasični*, če jih primerjam z ekonomskimi teorijami, saj noben ne navaja izrazitega poseganja države na trg niti ne njenega pretiranega trošenja, celo obratno, prej gre zaznati zmanjševanje državne porabe in umik države iz gospodarsko – finančnih sfer družbe.

Na področju davčne politike pa se pojavita dve izjemi, ki jih sicer v programih skoraj ni zaznati – kar dve pozitivni kritiki na delo pretekle oblasti (LDS in SD), v enem primeru celo primernost nadaljevanja davčne politike iz prejšnjega mandata (poleg razumljivo SDS še stranka LDS), zaznati pa je tudi negativno kritiko, prav tako pri stranki LDS. LDS je edina, ki navaja ukrepe tudi na področju fiskalne politike, Zares pa kot edina stranka navaja, da bo povečala dejavnost države na področju črpanja finančnih sredstev iz evropskih strukturnih in kohezijskih skladov.

Stabilnost javnih financ je kot samostojno področje v programih redko zastopano, zgolj pri treh strankah, lahko pa zato vidimo tudi tri bolj ali manj različne poglede na doseganje stabilnosti javnih financ – stranka Zares vidi stabilnost v politikah, ki jih navaja v kontekstu *davčne politike* in v *konkurenčnosti* slovenskega gospodarstva, SLS v merilih, ki jih podaja *Maastrichtska pogodba*, sicer pa gre v večji meri zaznati zgolj *zavzemanje* za stabilnost javnih financ, kakor tudi pri SMS. Lahko pa nasprotno pri stranki SD opazimo niz ukrepov in celostnih politik z namenom doseganja večje stabilnosti javnih financ, te pa so tako *organizacijske* narave, kot je izboljšanje postopkov v javni porabi in davčni politiki, kot tudi *sistemske*, ki se kažejo v racionalizaciji in občutnem zmanjšanju državnega trošenja. Stranka SD vidi stabilnost financ tudi v prenosu in regulaciji le-teh na lokalni ravni.

Pri stranki LDS ponovno navajajo zgolj kritike brez izrazitih politik doseganja večje stabilnosti javnih financ.

4.1.11.3 JAVNE FINANCE – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Stranki SD in Zares tako pri *davčni politiki* kot pri *stabilnosti javnih financ* navajata *nekaj konkretnih ukrepov*, ki pa jih je za davčno politiko navedenih bistveno več pri stranki SDS. LDS navaja *nekaj konkretnih politik* za področje davčne politike, medtem ko pri stabilnosti financ nastopa *načelno*, prav tako stranke DESUS, SLS, SNS in SMS, ki gradijo vso javno-finančno politiko na *smernicah*, ki jim mora Slovenija slediti.

4.1.12 NOTRANJE ZADEVE

V diplomskem delu vključujem v sklop *notranjih zadev* v nasprotju z opredelitvijo ministrstva za notranje zadeve poleg dela policije še področje sodstva. Zato bom v

programih iskal politike, ki se dotikajo dela *policije*, in politike, ki regulirajo področje *sodstva*. Tudi na tem področju pričakujem, da imajo stranke razdelane programe, saj je bilo tako delo policije kot tudi sodstva v predvolilnem času večkrat izpostavljeno (učinkovitost sodstva in policije, plačna politika – predvsem v sodstvu...).

4.1.12.1 NOTRANJE ZADEVE – ZASTOPANOST

Glede zastopnosti politik o *policiji* in *sodstvu* so si stranke zelo različne – na eni strani imamo stranke, ki imajo obe področji popolnoma pokriti in so ocenjene z oceno *zastopan* (Zares, LDS, SD in SDS - SDS nekoliko pomanjkljivo o policiji), in na drugi strani stranke, ki ne pokrivajo ne enega ne drugega področja (DESUS, SLS, SMS in SNS). Pri slednji najdemo zgolj nekaj besed o *sodstvu*. Stranke so ocenjene z *ni zastopan*.

4.1.12.2 NOTANJE ZADEVE – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: Na področju notranjih zadev pričakujem, da se bodo pojavljale razlike v izhodišču programa, in sicer na eni strani iz *strukture policije* ali *sodstva* in na drugi iz *posameznika (policija)* ali *vrednot (sodstvo)*.

Na področju *policije* ponujajo stranke Zares, SD in SDS v programih spremembe *organizacijske* narave (Zares npr. razširitev policije), medtem ko zasledimo pri stranki LDS spremembe zgolj v večji (mednarodni) povezanosti notranjih državnih organov. V programu stranke LDS je na področju policije in notranje varnosti vseskozi prisotno navajanje človekovih pravic. V organizacijskem smislu se pojavljajo težnje po profesionalizaciji (Zares) in depolitizaciji (SD) slovenske policije.

Najvidnejšo novost na področju policijskega dela in notranje varnosti (in v veliki meri kot del javnih financ) ponuja stranka Zares, ki postavlja okvire za vzpostavitev organa finančne policije.

Na področju *sodstva* pristopajo vse stranke z *organizacijskega* vidika. Stranka LDS poleg tega vseskozi poudarja pomen človekovih pravic, oziroma pravic državljana – izhodišče programa je tako v *posamezniku*.

Organizacijske spremembe, ki jih navajajo stranke, so predvsem v smeri reform upravljanja (Zares), razbremenitve sodnega sistema in utemeljitve sodstva kot tretje veje oblasti (SD) ter modernizacije v informacijskem smislu (SDS). Stranka LDS ponuja ogromno ukrepov na vseh nivojih in področjih sodstva, in sicer največ v smeri dostopnosti uporabnikom. Nekaj lahko o sodstvu zasledimo v programu stranke SNS, ki v sodni sistem vnaša odpravo trajnega mandata sodnikov in tožilcev.

Na področju notranjih zadev izstopa kritika, ki se v veliki meri pojavlja v programu stranke LDS. Stranka pri oblikovanju programa večkrat izhaja prav iz kritike obstoječega stanja – tako v *policiji* kot v *sodstvu*. Nekaj kritike zasledimo pri stranki SD (*policija*).

4.1.12.3 NOTRANJE ZADEVE – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Stranki LDS in SDS ponujata največ *konkretnih ukrepov* s področja notranjih zadev, še posebej to velja za sodstvo, medtem ko stranki Zares in SD navajata *nekaj konkretnih ukrepov*. Povsem pragmatičen je program stranke SNS.

4.1.13 JAVNA UPRAVA

V širšem razumevanju besede vključuje javna uprava poleg državne uprave in dela javnih služb še lokalno samoupravo z lokalnimi javnimi službami. Kot navaja Šmidovnik (1985, 129-130), tako »vključuje vse organizacije teritorialnega in funkcionalnega tipa, ki opravljajo naloge javnega pomena oziroma javne naloge zagotavljanja javnih dobrin.« Aparat javne uprave zajema v tem obsegu nekaj več kot 43.000 uslužbencev¹⁶ (Ministrstvo za javno upravo 2007) od skupaj 150.000 (ibid.) uslužbencev celotnega javnega sektorja, kar je tako kadrovske kot z vidika javne porabe vse prej kot nepomemben del politik.

V sklopu javne uprave bom v programih iskal politike, ki urejajo področje državne uprave in dela javnih služb (*javna uprava*) ter tiste, ki pokrivajo področje *lokalne samouprave*.

---

¹⁶ Podatek je za leto 2006.

4.1.13.1 JAVNA UPRAVA – ZASTOPANOST

Področje javne uprave je v programih strank v petih primerih *zastopano* kot samostojno področje programa, morda najdemo za razliko od SDS in SD pri strankah Zares, LDS in SLS zgolj *delno* zastopanost. V *kontekstu* oziroma *delno* o politiki javne uprave govorita programa strank SMS in DESUS. Stranka SNS ne podaja politik s področja javne uprave.

4.1.13.2 JAVNA UPRAVA – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: Na področju *javne uprave* navajajo vse stranke določene organizacijske oziroma strukturne spremembe, zaradi česar bom bolj pozoren na morebitne izstopajoče predloge in poglede, kot so na primer profesionalizacija, depolitizacija, tehnološka nadgradnja sistemov...

Ob vprašanjih *lokalne samouprave* bom pozoren na odnos strank do *regionalizacije* in na težnje po *decentralizaciji* oziroma *centralizaciji*.

Pri strankah SD in SDS, ki imata edini celovito zajeto področje *javne uprave*, opazimo različne težnje po spremembah v tem sektorju – stranka SD v veliki meri izhaja iz kritik na trenutno stanje in jasno izpostavlja težnje po *depolitizaciji* aparata javne uprave, medtem ko SDS vidi rešitve v *racionalizaciji* delovanja javne uprave, uvajanju e-uprave in v plačni reformi. V nekoliko manjšem obsegu podajajo rešitve tudi v LDS z *reorganizacijo* in *profesionalizacijo*; SLS *reorganizaciji* dodaja še finančno področje, Zares pa uvaja v javno upravo »aktivnega državljana,« ki bo vedno bolj vključen v čim širši krog odločitev o javnih zadevah. Ob bok novostim s tega področja postavlja tudi profesionalizacijo uradništva in njegovo nepristranskost. Program stranke SMS se javne uprave dotika zgolj v kontekstu razvoja e-uprave.

Na področju *lokalne samouprave*, ki je *zastopana* v vseh programih, razen pri SNS in vsaj v kontekstu pri SMS, je možno opaziti, da podpirajo vse stranke *regionalen razvoj* v smislu regij, vendar se pojavljajo velike razlike v samem navajanju programskih usmeritev na tem področju. Stranke, kot sta SD in SDS, z jasnimi usmeritvami težijo k *decentralizaciji*, na drugi strani pa pri stranki Zares večkrat izstopajo težnje po *centralizaciji*. Stranki SDS in SLS večkrat poudarjata kohezijski vidik regionalizacije, slednja se zavzema tudi za večjo

vlogo občin. Program Zaresa izhaja na tem področju večkrat izrazito iz kritik obstoječega sistema.

V kontekstu politik *javne uprave* je vredno omeniti program stranke SLS, ki se z namenom stroškovne optimizacije zavzema za uvajanje zasebnega kapitala in tržnih struktur v javno upravo, prav tako se s tem v suplementarnem smislu strinjajo tudi pri SD.

4.1.13.3 JAVNA UPRAVA – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Stranke Zares, LDS in SLS k politiki javne uprave pristopajo *načelno* in podajajo zgolj *smernice* razvoja, lahko pa najdemo *nekaj konkretnih ukrepov* pri strankah SDS in SMS ter morda nekoliko več v programu stranke SD.

4.1.14 RAZVOJ REPUBLIKE SLOVENIJE

Po vstopu Slovenije v evro-atlantske integracije je bil v Sloveniji večkrat govor o nadaljnjem razvoju države, o trajnostnih usmeritvah, ki bi vodile nadaljnjo politiko, ki časovno presega mandatno obdobje. Takšne usmeritve so bile po osamosvojitvi države povsem jasne in so sedaj v večji meri tudi izpeljane, zato me zanima, ali stranke ponujajo vizijo *trajnostnega razvoja Slovenije*.

Ker je bilo v preteklem mandatu usmerjene mnogo energije v regionalni razvoj Republike Slovenije – tako s strani oblastnih teles kot s strani medijev – do izvedbe same pa ni prišlo, me zanima ali je/bo v prihodnje tudi to ena izmed pomembnejših razvojnih politik, zato bom v programih iskal elemente s področja *regionalizacije*.

4.1.14.1 RAZVOJ REPUBLIKE SLOVENIJE – ZASTOPANOST

O razvoju Republike Slovenije navajajo vsi programi strank (z izjemo SNS) vsaj *delne* usmeritve, vendar pa na eni strani izstopata stranki SDS in SLS, ki imata *zastopana* oba vidika razvoja, in na drugi strani SMS, ki k *razvoju* pristopa zgolj *v kontekstu*. *Delno* zajemata obe tematiki programa LDS in DESUS, Zares in SD ob siceršnji dobri pokritosti *regionalnega razvoja* na področju *trajnostnega razvoja Slovenije* podajata usmeritve *v kontekstu* ostalih politik.

4.1.14.2 RAZVOJ REPUBLIKE SLOVENIJE – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: Za področje *trajnostnega razvoja Rrepublike Slovenije* ne morem podati pričakovanih ocen, saj je odprtih mnogo poti. Vsaka stranka lahko Slovenijo v prihodnosti vidi v drugi luči – kot jo lahko vse vidijo v eni.

Ob primerjavi politik *regionalizacije* pričakujem, da bodo nekateri programi usmerjeni *decentralistično* in drugi *centralistično*. Prav tako lahko izhodišča bodisi ene bodisi druge usmeritve prihajajo iz različnih nazorov (na primer demokratičnih) in zagovarjajo različne pomene takega ali drugačnega *regionalnega razvoja*.

Stranki, ki imata področje *trajnostnega razvoja Slovenije* razdelani kot samostojno področje, vidita v prvi vrsti *skrb za blaginjo* in razvoj Slovenije kot države, ki *postaja del evropske elite* (stranka SDS) in razvoj Slovenije kot pomembne *kmetijske »velesile«* (stranka SLS). Slednja k temu dodaja *trajnostni razvoj* v smeri *regionalizacije*, kakor tudi stranka SD, ki dodaja še pomen *urbanistične* in *okoljske* politike v nadaljnjem razvoju Republike Slovenije. V kontekstu *okoljske* in *urbanistične* politike predstavljata *trajnostni razvoj* tudi stranki Zares in nekoliko manj LDS. *Okolje* in *kmetijstvo* postavlja v ospredje nadaljnega razvoja še stranka SMS, na kratko pa se področja dotika stranka DESUS, ki politikam trajnostnega razvoja daje težo gospodarskemu vidiku.

Pri vseh strankah, ki so opredeljene do regionalne politike, lahko vidimo težnje po *decentralizaciji* in kot tako tudi politiko na tem področju. Morda je največja izjema v tem pogledu stranka Zares, ki skozi program večkrat vnaša elemente *centralizacije* – predvsem z urbanistično politiko - in z velikim poudarkom na urbani politiki *večanja vloge mest*. Podporo razvoju mest daje tudi stranka SLS. Ostali poudarki, ki jih v programih zasledimo, so, na primer, *povezovalna* regionalna politika v relaciji državljan – država stranke LDS, pomen regionalizacije za doseganje čim višje stopnje *kohezije* med različnimi (geografskimi) deli Slovenije pri stranki SDS in cilj doseganja učinkovite dvostopenjske lokalne samouprave, vzpostavljene z razvojem regij, kot vidi regionalizacijo stranka SD.

4.1.14.3 RAZVOJ REPUBLIKE SLOVENIJE – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Vse stranke pristopajo k trajnostnemu razvoju z *načelnimi* politikami in podajajo smernice razvoja, kot ga same vidijo. Izjema sta le stranki Zares in LDS, ki podajata na področju regionalizacije *nekaj konkretnih ukrepov* – vendar ne veliko.

4.1.15 ZUNANJA POLITIKA

S priključitvijo v najpomembnejše evro-atlantske povezave dobiva Slovenija v očeh strank vedno močnejšo identiteto kot del »evropske družine«. Zanima me, kakšno vlogo stranke pripisujejo Republiki Sloveniji v zunanje-političnem prostoru – ali so stranke bolj orientirane na odnose med sosedi, ali morda na pomen Slovenije v Evropski uniji, severno atlantskem zavezništvu, na Balkanu... Zanima me tudi, v čem vidijo stranke rešitve za nasprotja na zunanje-političnem področju.

4.1.15.1 ZUNANJA POLITIKA – ZASTOPANOST

Področje *zunanje politike* je pri strankah dodobra pokrito, ni pa odnosa do upravljanja zunanje politike zaznati v programu stranke SNS ter le deloma v programu stranke DESUS, ki ima o zunanji politiki zapisanega zelo malo. Stranke Zares, LDS, SD, SDS, SLS, SMS so ocenjene z *zastopan*, DESUS z oceno *delno* in SNS z *ni zastopan*.

4.1.15.2 ZUNANJA POLITIKA – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: Kot sem omenil, vidijo stranke Slovenijo v največji meri kot del nekega širšega geografsko-političnega prostora, vendar s težo na različnih vidikih zunanje-političnega upravljanja in različnih geografskih regijah. Razlike bom iskal v teh težiščih.

Stranke vidijo zunanje-politično vlogo Slovenije v konglomeratu različnih vidikov delovanja – tako geografsko kot politično. Zato podajam oceno pristopa do zunanje politike Slovenije za vsako stranko posebej. Stranka LDS se orientira na medsosedske odnose in poudarja pomen gospodarskega vidika Slovenije kot vodilne države predvsem na Balkanu in jugovzhodni Evropi; opira se na uveljavljanje lizbonske strategije. V programu stranke SD je moč zaslediti (zelo redko v kateremkoli programu na kateremkoli področju)

nadaljevanje dosedanje zunanje politike, sicer pa stranka orientira pozornost še na medsosedske odnose, ki naj jih med drugim rešujemo tudi z institucijo arbitraže, Slovenija pa bi se še nadalje morala vključevati v evro-atlantske povezave. Tudi stranka SDS se zavzema za rešitev sporov s sosednjo Hrvaško, v največji meri pa daje težo Sloveniji, kot delu Evrope in kot vodilni državi na zahodnem Balkanu. V geografsko enakem okolju vidi stranka SLS velik pomen Slovenije in se zavzema za federalna načela vodenja evropskih institucij, prav tako vidi v tem okolju pomen Slovenije stranka SMS. Stranka Zares na tem področju še posebej izpostavlja »novo politiko«, ki se morda kaže v tem, da poudarja povezovalen odnos med državami z namenom zagotavljanja človekovih pravic v čim širšem smislu in z namenom ohranjanja okolja, do katerega je potrebno pristopiti celovito in v najširšem geografskem obsegu. Prav tako vidimo pri stranki Zares, da izhaja iz civilne družbe, s katero želi vzpostavljati direktne stike ter na osnovi mnenj civilne družbe in gospodarstva oblikovati smernice zunanjepolitičnega delovanja. Tudi v programu stranke Zares opazimo velik pomen Slovenije na Balkanu, v Sredozemlju ter pomen razčiščenih odnosov s sosednjimi državami.

4.1.15.3 ZUNANJA POLITIKA – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Na področju zunanje politike dajejo stranke zelo *načelne* usmeritve, morda je največja izjema stranka SD, ki to področje podkrepi s *konkretnimi ukrepi* in stranka Zares z nekaterimi tovrstnimi predlogi. Stranki SNS in DESUS zunanje politike nimata razdelane oziroma v tako majhnem obsegu, da je ni moč ocenjevati.

4.1.16 VARNOSTNO-OBRAMBNA POLITIKA

V sklopu *varnostno-obrambnih politik* se osredotočam na pogled posamezne stranke na vprašanja varnosti in obrambnega sistema v Sloveniji. Tako me zanima, kako vidijo stranke prihodnje delovanje Slovenske vojske, kje so rešitve za optimizacijo delovanja obrambnega sistema Republike Slovenije in kako sistemu vrniti ugled.

4.1.16.1 VARNOSTNO-OBRAMBNA POLITIKA – ZASTOPANOST

Nobena izmed opazovanih strank se vprašanju obrambne politike ni povsem izognila, čeprav je le-te malo v programu stranke SLS (*v kontekstu*) in je morda le *delno zastopana* v programih stranke Zares in DESUS. Vse ostale stranke (LDS, SD, SDS, SNS in SMS) imajo raziskovano politiko v programih *zastopano*.

4.1.16.2 VARNOSTNO-OBRAMBNA POLITIKA – PRISTOP

POJASNILO K OCENI: Razlike bom skušal iskati ob vprašanju, ali vidi stranka vojsko bolj v službi *državljanov* ali bolj v službi *države*, kolikor bo to možno. Sicer pa pričakujem, da dajejo stranke pomen *organizacijskim* vprašanjem na področju obrambno-varnostne politike, zato bom pozoren na ukrepe, ki jih zagovarja posamezna stranka za doseganje tega cilja.

Pri strankah SD, DESUS in SDS je moč zaznati izrazito stališče, da je celoten varnostno-obrambni sistem v *službi državljanov* in da izhajajo naloge iz tega temelja. Nasprotno pa pri stranki SMS lahko zaznamo, da vidi slovensko vojsko v kontekstu večanja *vloge Slovenije* v zvezi NATO in OVSE. Sicer pa opazimo pri vseh strankah, da dajejo veliko težo *organizacijskim* vprašanjem v Slovenski vojski (razen SLS, kateri ima zelo skop program na tem področju in lahko zasledimo zgolj poudarjanje pomena slovenske vojske), vendar pa vidijo rešitve v različnih »paketih« ukrepov. Zares se zavzema za finančno reorganizacijo in zamrznitev sredstev, SD uvaja večjo fleksibilnost delovnih mest, DESUS pa vidi rešitve v krepitvi Slovenske vojske. Reorganizacijo z več vidikov ali v splošnem pa zagovarjajo stranke SDS, LDS, SNS in SMS. Morda se pojavi ena bolj izstopajočih izjem v programu DESUS, ki zavzema jasno pozitivno stališče o odsotnosti preventivnih vojn.

4.1.16.3 VARNOSTNO-OBRAMBNA POLITIKA – KAKO NATANČNO JE PODROČJE RAZDELANO

Edina stranka, ki podaja na področju varnostno-obrambne politike *konkretne ukrepe*, je SD, *nekaj konkretnih ukrepov* pa je mogoče zaznati še pri strankah Zares, LDS, DESUS in SDS. Povsem *načelen* pristop imajo stranke SLS, SNS in SMS.

4.2 OPOMBE K PROGRAMOM

Zaradi povsem različnih pristopov k sestavljanju posameznih programov strank so si le-ti med seboj zelo različni – tako zgradba kot vsebina sama, zato se mi zdi na mestu, da podam k vsakemu programu nekaj kratkih opomb, ki bodo pomagale pri razumevanju rezultatov primerjave.

V programu stranke Zares lahko večkrat opazimo: i) nemalo negativnih kritik na rovaš preteklega dela vladajoče koalicije (obdobje 2004-2008), ii) zelo splošno podane smernice njihovih politik – večkrat je potrebno resnično pozorno prebrati tekst, da lahko pridemo do ugotovitve »kaj pomeni njihova politika.«

Glede programa stranke LDS izpostavljam naslednje: i) program je pripravljen zelo obširno¹⁷ in vsaj delno pokriva vsa obravnavana področja, vendar je pri posameznih politikah večkrat prisotno ogromno »odvečnega« teksta – balasta, ii) program je izrazito kritičen (pravzaprav je prežet s kritiko) do stanja v Sloveniji v letih 2004-2008, zanimivo pa je, da je navedene veliko kritike tudi zoper delovanje vladnih koalicij po osamosvojitvi Slovenije do leta 2004 in iii) program je oblikovno in slovnično na zelo nizkem nivoju – v tekstu kar mrgoli napak; te večkrat prav otežujejo branje programa.

Program stranke SD mestoma: i) vsebuje precej kritike na dosedanje delo vladajoče koalicije, ii) zelo neizrazito podaja pristop k posameznim problematikam in ga je tudi težko analizirati in iii) podaja nekaj temeljito razdelanih področij in kot taka ponujajo celostne rešitve posamezne problematike.

Program stranke DESUS je: i) fizično zelo kratek (tudi vsebinsko ozek) in specifično usmerjen na del populacije – upokojenci in ii) pisan zelo splošno, tako je večkrat težko ugotoviti ukrepe oziroma usmeritve politik, ki jih podajajo.

Za program stranke SDS je značilno: i) da večkrat daje veliko težo gospodarstvu in ekonomskim vidikom nekaterih problematik, ii) da podaja ogromno povsem konkretnih politik, ki jih stranka želi izpeljati, iii) da (pričakovano) vsebuje relativno veliko pozitivne

---

¹⁷ Vsebuje približno 190 strani, kar je največ med vsemi – ostali programi največ 90 strani.

kritike na delo pretekle vlade in iv) da v programu ni zastopano področje medijev in novinarskega dela, kar bi ob v javnosti večkrat močno izpostavljeni tematiki morda pričakovali.

Politični program stranke SLS je v celoti podan zelo splošno, sestavljajo ga zgolj *zavzemanja* za posamezne norme, ki jih je potrebno doseči. Menim, da je sicer zelo všečen in prijeten za branje.

SNS daje v programu resnično velik pomen nacionalni identiteti, sicer pa je fizično in vsebinsko daleč najbolj skromen ter ozko usmerjen. Zanimivo je, da so v programu zastopane nekatere teme, ki jih v ostalih programih ni zaslediti (na primer naravno zdravilstvo, sprememba državnih simbolov...).

Z analizo programa stranke SMS sem ugotovil, da: i) ima resnično dodobra razdelano področje informacijske tehnologije in računalniškega opismenjevanja, ii) je zaradi časa nastanka (leta 2004) mestoma zelo zastarel, iii) ne vsebuje negativnih kritik, iz katerih tako ne izhaja, s tem pa daje velik vtis o politični viziji stranke.

5 IZSLEDKI PRIMERJAVE IN SINTEZA UGOTOVITEV

Glede na primerjavo programov, ki sem jo izvedel, podajam ugotovitve, ali politika stranke Zares resnično predstavlja novo politiko v slovenskem političnem prostoru.

Stranka Zares glede na kriterije *zastopanosti, pristopa in načina podajanja politik* posameznih področij, ki sem jih iskal v programih, ne predstavlja nove politike, s tem pa zavračam v uvodu podano hipotezo, da ponuja novo politiko v slovenskem političnem prostoru in da je programsko nov politični subjekt. Kljub temu pa je mogoče jasno izpostaviti določene vsebine programa, ki izstopajo glede na ostale programe in tako predstavljajo »novo politiko«.

Hipotezo zavračam na treh nivojih iskanja razlik med programi.

ZASTOPANOST

Stranka Zares glede *zastopanosti* politik v svojem programu ne izstopa, saj se giblje nekje v poprečni zastopanosti posameznih področij. Glede zastopanosti posameznih politik izstopata stranki SNS in DESUS, ki imata programa fizično in (s tem) vsebinsko tako skromna, da ju je zelo težavno (večkrat brezpomensko) primerjati z ostalimi programi. Glede na programsko pokritost področij lahko stranko Zares štejemo v krog strank LDS, SD in SDS, ki imajo zastopanih več kot dvajset področij. Če primerjamo programe že po vsaj delni zastopanosti ali zastopanosti politik v kontekstu ostalih področij, pa krog strank ostane enak; spremeni se le število prisotnih politik - giblje se med trideset in dvaintrideset (glej tabelo 5.1).

Pomemben pokazatelj »širine« programa je delež področij, ki so celovito podana v programu izmed vseh vsaj delno ali v kontekstu podanih elementov. Tam, kjer je delež visok, pomeni, da ima stranka področja, ki jih obravnava, celovito zajeta (npr. SD ter deloma SDS in Zares), nasprotno velja za tiste programe, ki imajo nižji odstotek, kar pomeni, da program sicer lahko pokriva relativno širok izbor politik, vendar pa so le-te večkrat podane le delno ali v kontekstu – gre za vsebinsko ožje programe (npr. DESUS, SNS, SMS).

Tabela 5.1: Zastopanost (pod)področij po posameznih strankah

STRANKA	ZARES		LDS		SD		DESUS		SDS		SLS		SNS		SMS	
ZASTOPANOST	n	% (od vseh 32)	n	% (od vseh 32)	n	% (od vseh 32)	n	% (od vseh 32)	n	% (od vseh 32)	n	% (od vseh 32)	n	% (od vseh 32)	n	% (od vseh 32)
Popolna zastopanost področja	24	75	22	69	29	91	3	9,4	25	78	16	50	8	25	16	50
Vsaj delna zastopanost, ali v kontekstu	30	94	32	100	31	97	20	63	30	94	26	81	18	56	27	84
% zastopanih od vsaj delno ali v kontekstu	80,00		68,75		93,55		15,00		83,33		61,54		44,44		59,26	

V iskanju nove politike stranke Zares izpostavljam področja, ki predstavljajo v programu glede na zastopanost izjeme – bodisi v pozitivnem bodisi v negativnem pomenu: poleg stranke SD je edina, ki izpostavlja vprašanje *ilegalnih priseljencev* in področje *medijev*; nasprotno pa podobno kot DESUS program ne pokriva področja *športa* (glej tabelo 5.2).

Tabela 5.2: Zastopanost posameznih (pod)področij v programih strank

STRANKA		ZARES ¹⁸	LDS ¹⁹	SD ²⁰	DESUS ²¹	SDS ²²	SLS ²³	SNS ²⁴	SMS ²⁵
PODROČJE	(POD)PODROČJE, RAZDELITEV								
ČLOVEKOVE PRAVICE	ČLOVEKOVE PRAVICE & SVOBOŠČINE	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	V KONTEKSTU	V KONTEKSTU	NI ZASTOPAN	V KONTEKSTU
	NARODNOSTNE, JEZIKOVNE MANJŠINE	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	DELNO	V KONTEKSTU	V KONTEKSTU	DELNO
	PRAVNA DRŽAVA	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	V KONTEKSTU	NI ZASTOPAN
SOCIALNE ZADEVE	ILEGALNI PRISELIJENCI	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	V KONTEKSTU	NI ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	NI ZASTOPAN
	SOCIALNO VARSTVO	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN
	REFORME V ZDRAVSTVU	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN
	ZAPOSLOVANJE	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	ZASTOPAN
ŠOLSTVO IN ŠPORT	ŠOLSTVO	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN
	ŠPORT	NI ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN
VISOKO ŠOLSTVO IN ZNANOST	VISOKOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN
	ZNANSTVENO-TEHNOLOŠKI RAZVOJ	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN
	RAZVOJ INFORMACIJSKE DRUŽBE & INFRASTRUKTURE	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	ZASTOPAN
KULTURA IN MEDIJI	UMETNOST IN KULTURA	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN	ZASTOPAN
	NEODVISNOST MEDIJEV	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	NI ZASTOPAN
OKOLJSKA POLITIKA	OKOLJSKA POLITIKA, EKOLOGIJA, NARAVOVARSTVO, PROSTOR	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN
CERKEV in DRŽAVA	ODNOS CERKEV (VERSE USTANOVE) - DRŽAVA	NI ZASTOPAN	DELNO	NI ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	V KONTEKSTU	DELNO
JAVNE FINANCE	DAVČNA POLITIKA	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN	ZASTOPAN	DELNO	V KONTEKSTU
	STABILNOST JAVNIH FINANC	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	V KONTEKSTU
NOTRANJE ZADEVE	POLICIJA	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	DELNO	NI ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	NI ZASTOPAN
	SODSTVO	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	DELNO	NI ZASTOPAN
JAVNA UPRAVA	JAVNA UPRAVA	DELNO	DELNO	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	ZASTOPAN	DELNO	NI ZASTOPAN	V KONTEKSTU
	LOKALNA SAMOUPRAVA	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	V KONTEKSTU
RAZVOJ REPUBLIKE SLOVENIJE	TRAJNOSTNI RAZVOJ REPUBLIKE SLOVENIJE	V KONTEKSTU	DELNO	V KONTEKSTU	DELNO	ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	V KONTEKSTU
	REGIOALNI RAZVOJ	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	V KONTEKSTU
ZUNANJA POLITIKA	ZUNANJA POLITIKA	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	ZASTOPAN
VOJSKA	VARNOSTNA IN OBRAMBNA POLITIKA	DELNO	ZASTOPAN	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	ZASTOPAN
GOSPODARSTVO	ENERGETIKA	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	NI ZASTOPAN	V KONTEKSTU
	KONKURENČNOST	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	DELNO	ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	V KONTEKSTU
	PROMET	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	ZASTOPAN	DELNO	NI ZASTOPAN	ZASTOPAN
	SPODBUJANJE PODJETNIŠTVA	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	DELNO	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	ZASTOPAN
	TURIZEM	V KONTEKSTU	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	NI ZASTOPAN	ZASTOPAN	V KONTEKSTU	V KONTEKSTU	ZASTOPAN
KMETIJSTVO	KMETIJSTVO & EKOLOŠKO KMETIJSTVO	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	NI ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN	ZASTOPAN

¹⁸ Analiza programa Zares pripravljene na izzive (Zares 2008).

¹⁹ Analiza programa Program LDS (Liberalna demokracija Slovenije 2008).

²⁰ Analiza programa Alternativni vladni program Socialnih demokratov 2008 – 2012 (Socialni demokrati 2008).

²¹ Analiza programa Program stranke (Demokratska stranka upokoencev Slovenije 2005).

²² Analiza programa Slovenija na pravi poti. Program za prihodnost (Slovenska demokratska stranka 2008).

PRISTOP

Najbolj izstopajoča ugotovitev z vidika pristopa k politikam posameznih področij je, da so vsi programi liberalno naravnani. Razlike, ki bi se kazale v smeri liberalno – konzervativno – korporativno... ali še po kateri drugi cepitveni liniji, se pojavljajo tako redko, da programov ne morem ločevati na tej predpostavki. Morda mestoma izstopa kateri izmed programov, kot je na primer program SNS, kjer je mogoče večkrat zaznati konzervativizem skozi poudarjanje nacionalnih elementov, in program stranke Zares, pri branju katerega lahko večkrat zasledimo elemente, ki kažejo na prisotnost komunitarizma, kar se kaže v pristopu k nekaterim problematikam z vidika dileme, ali je posameznik tisti, ki se ukvarja z določeno problematiko ali je to skupnost – sam program se večkrat usmeri v slednjo (na primer: tip urbanističnih načrtov bi moral biti tak, da bi čim več ljudi živelo na čim manjšem prostoru).

Pri politikah, ki jih ponuja stranka na posameznih področjih, ne moremo govoriti ravno o povsem novi politiki, saj je le-ta značilno različna od ostalih zgolj na štirih področjih, oziroma na sedmih podpodročjih:

Najbolj izstopa stranka s politikami na področju *socialnega varstva*, in sicer z uvedbo univerzalnega temeljnega dohodka in nekaterimi ukrepi s področja *zdravstva* (specializacija in ustvarjanje konkurenčnosti) in *zaposlovanja* – specializacija, večja odprtost tujcem, večja fleksibilnost delovnih mest (podobne ukrepe navaja tudi SDS). Ravno tako je program stranke Zares svetla izjema na področju *kulture in medijev*, saj poleg tega, da ima najbolje pokriti obe področji, navaja tudi največ konkretnih ukrepov – poudarja zagotavljanje ugodnih pogojev dostopnosti in svobode na področju kulture in tržni pristop k doseganju neodvisnosti medijev. Programu stranke Zares se tako z zastopanostjo politik kot usmeritvami le-teh približa program stranke SD. V nadaljevanju izstopa na področju okoljske politike, kjer sicer vse stranke izhajajo iz ekoloških vzgibov, vendar pa stranka Zares navaja nekaj pomembnih ukrepov, kot je na primer prehod na nizko ogljično družbo,

---

²³ Analiza programa Program Slovenske ljudske stranke in resolucije (Slovenska ljudska stranka 2007).

²⁴ Analiza programa Program Slovenske nacionalne stranke (Slovenska nacionalna stranka 2005).

²⁵ Analiza programa Program Stranke mladih Slovenije (Stranka mladih Slovenije 2004).

zgoščevanje naselij z namenom zmanjševanja porabe energije, osveščanje civilne družbe, ki bo motivirana živeti na bolj ekološki način in ne bo živela v strahu pred okoljskimi katastrofami..., če naštejemo zgolj nekatere podane ukrepe, ki pri ostalih strankah niso ali pa so zelo slabo vidni (glej tabelo 5.3).

Značilno drugačen pristop ima stranka Zares tudi na področju *zunanje politike*, kjer podaja smernice tudi v kontekstu okoljskih sprememb in okoljske odgovornosti širšega mednarodnega okolja, v katerem vidi še odgovornost večjega zagotavljanja človekovih pravic. Večina strank na tem področju izhaja iz pretežno gospodarskih vzgibov ter ekonomskih interesov in so »ožje« usmerjene – bodisi na države Balkana, jugovzhodne Evrope, države članice EU ali NATA...

V kontekstu navajanja »novih politik« stranke Zares moram navesti še nekatere ukrepe, ki se pojavljajo v njenem programu in jih v ostalih programih ne zasledimo. Stranka uvaja na področju *notranjih zadev* v kombinaciji s področjem *javnih financ* nov organ – finančno policijo, prav tako nekoliko izstopa uvajanje koncepta *aktivnega državljana* na področju *javne uprave*, kjer bo civilna družba postala sodelujoč akter v oblikovanju delovanja in politik javne uprave. Močno izstopa v programu *centralizem* s področja *lokalne samouprave* in s področja prostorskega načrtovanja – takšne usmeritve ne zasledimo pri nobeni od ostalih strank. V poglavju o *gospodarstvu* stranka kot edina navaja uvajanje novega javnega managementa v javna podjetja. Te usmeritve nimajo tolikšne teže zavoljo bodisi skromnejše zastopanosti bodisi manj podanih konkretnih politik kot zgoraj navedene politike.

Poleg izstopajočih politik stranke Zares se v programih pojavljajo še ukrepi ostalih strank, ki tudi izstopajo v tolikšni meri, da bi jih lahko označili kot novo politiko,²⁶ zato nekaj »novosti«, ki jih prinaša stranka Zares, programa še ne naredi za program »nove politike«.

---

²⁶ Na primer: pomen skladov tveganega kapitala – SDS, odgovornost vzpostavljanja podjetniške klime na regionalni ravni – SD, »nemnožičnost« turizma – LDS, sezonalizacija, decentralizacija in povezovanje v turizmu – SDS, fiskalen pristop k davčni politiki – LDS, mnogo ukrepov s področja stabilnosti javnih financ stranke SD, poenotenje interesov v kmetijstvu – LDS, združništvo v kmetijstvu in povezava s turizmom – SLS, utemeljitev tretje veje oblasti – SD, ukinitve trajnega mandata sodnikov in tožilcev pri stranki SNS, ukrepi s področja lokalne samouprave – SD in SDS (npr. kohezija), zavzemanje za odsotnost preventivne

Tabela 5.3: Področja, na katerih programsko izstopa stranka Zares

	Zares	LDS	SD	DESUS	SDS	SLS	SNS	SMS
SOCIALNO VARSTVO	UNIVERZALNI TEMELJNI DOHODEK, CENTRALIZACIJA	LIBERALEN PRISTOP, DRUŽBENO-KOHEZIJSKI POMEN	LIBERALEN PRISTOP	USMERJENOST V SOCIALNE SKUPINE, LIBERALNOST	POZITIVNA KRITIKA NA (LASTNO) PRETEKLO DELO, LIBERALNOST	MEDGENERACIJSKO SOŽITJE, USMERJENI NA POSEBNE SKUPINE (INVALIDI)	LIBERALEN PRISTOP, NACIONALNA RAVEN	LIBERALEN PRISTOP, POUČENJE NA DOLOČENIH SOCIALNIH SKUPINAH - OTROCI, MATERE, DRUŽINE...
REFORME V ZDRAVSTVU	SPECIALIZACIJA, KONKURENČNOST	KRITIKA, LIBERALEN PRISTOP, ORGANIZACIJSKI (KORPORATIVEN) PRISTOP, TRŽNI PRISTOP	KRITIKA, SOCIALNI MODEL	DOPOLNITEV ZAVAROVALNIŠKEGA SISTEMA, USMERJENOST NA STAREJŠE	LIBERALEN, ORGANIZACIJSKI PRISTOP, INTERVENCIJA DRŽAVE, SOCIALNA NOTA	ORGANIZACIJSKI PRISTOP, PODPIRANJE TRŽNO-ZASEBNIH USTANOV	LIBERALEN PRISTOP	USMERJEN V POSAMEZNIKA - AKTIVNOST, FINANČNE SPREMEMBE
ZAPOSLOVANJE	PROFESIONALIZACIJA, ORIENTACIJA NA TUJCE	LIBERALEN PRISTOP	PRAVICE DELAVSTVA, ORIENTACIJA NA TUJCE, ODPRAVA NEPRAVILNOSTI	SOCIALEN, LIBERALEN PRISTOP	LIBERALNOST, FLESKIBILIZACIJA ZAPOSLOVANJA, PRENOS PODROČJA NA MINISTRSTVO ZA GOSPODARSTVO	POUDAREK NA MLADIH, VEČANJE SAMOZAPOSLLENOSTI, ORIENTACIJA NA DISKRIMINIRANE SKUPINE	LIBERALNOST, SOCIALNA NOTA, OMEJENA ODPRTOST ZA TUJCE	INTERVENCIJA DRŽAVE, USMERJENOST NA MLADINO, OHRANJANJE SEDANJEGA SISTEMA ŠTUDENTSKEGA DELA
UMETNOST IN KULTURA	LIBERALNOST, POMEN/REGULACIJA NA NACIONALNI RAVNI, DOSTOPNOST	KRITIKA, FINANČNO-ORGANIZACIJSKI PRISTOP, POMEN IDENTITETE	POVEZOVANJE, LIBERALNOST	FINANČNE SPODBUDE	FINANČNE SPODBUDE, POVEZOVALEN, STRUKTURALNI PRISTOP	NACIONALNI POMEN KULTURE	ZGODOVIN-SKO - NACIONALNEN VIDIK	FINANČNO-ORGANIZACIJSKE SPREMEMBE
NEODVISNOST MEDIJEV	RACIONALIZACIJA, TRŽNI PRISTOP	KRITIKA, LIBERALEN PRISTOP	TRŽNI PRISTOP, LIBERALNOST	/	/	/	/	/
ZUNANJA POLITIKA	POVEZOVANJE, MEDODVISNOST DRŽAV, KOMUNIKACIJA S CIVILNO DRUŽBO, POMEN ČLOVEKOVIH PRAVIC, ORIENTACIJA NA BALKAN, SREDOZEMLJE, SOSEDE, OKOLJEVARSTVO	LIZBONSKA STRATEGIJA, ORIENTACIJA NA SOSEDE, GOSPODARSKI PRISTOP - PREDVSEM BALKAN IN JV EVROPA	NADALJEVANJE SEDANJE POLITIKE, ORIENTACIJA NA SOSEDE-ARBITRAŽA, NADALJNE VKLJUČEVANJE SLOVENIJE V EVRO-ATLANTSKE INTEGRACIJE	NADALJEVANJE DOSLEDNEGA IZVAJANJA DOLŽNOSTI	POUDARJANJE VLOGE SLOVENIJE V EVROPI IN NA ZAHODNEM BALKANU, REŠEVANJE MEDSOSESKIH SPOROV	VLOGA SLO V EU, NATO; FEDERALNA NAČELA VODENJA EVROPSKIH INSTITUCIJ, POMEN MEDSOSESKIH ODNOSOV	/	VLOGA SLOVENIJE V EVRO-ATLANTSKIH INTEGRACIJAH, UREJANJE MEDSOSESKIH ODNOSOV
NEKATERA ŠE IZSTOPAJOČA PODROČJA	POLICIJA, JAVNA UPRAVA, LOKALNA SAMOUPRAVA, KONKURENČNOST GOSPODARSTVA	TURIZEM, DAVČNA POLITIKA, KMETIJSTVO	PODJETNIŠTVO, SODSTVO, LOKALNA SAMOUPRAVA, ZUNANJA POLITIKA	VOJAŠKO - VARNOSTNA POLITIKA	PODROČJE TVEGANEGA KAPITALA, TURIZEM, LOKALNA SAMOUPRAVA	KMETIJSTVO V NAVEZAVI S TURIZMOM	ZDRAVIL-STVO, NACIONALNI SIMBOLI	/

KAKO NATANČNO SO PODROČJA RAZDELANA

Politične stranke imajo programe sestavljene do različne stopnje »konkretnosti« - tako nekateri programi ne vsebujejo kaj več kot *smernice* razvoja politik, ki jih zajemajo (najbolj reprezentativen primer je SLS), drugi programi pa navajajo več *konkretnih politik*, ukrepov,

vojne – DESUS, arbitražno reševanje midsosedskih sporov v mednarodnem okolju – stranka SD. Navedeni so morda najbolj izstopajoči primeri, ki so podani že v osrednjem delu primerjave programov.

ki jih bodo izvedli (najbolj izstopa SD). Program, ki bi bil povsem stvaren v navedbah, ni podan pri nobeni stranki, je pa več takšnih politik podanih pri strankah LDS, SD (obe 6) in še posebej SDS (10). Kot sem navedel v uvodu, tudi ocena *nekaj konkretnih ukrepov* ni nujno kvalitativno nižja ocena, saj lahko kombinacija podajanja smernic in konkretnih ukrepov poda zelo korektne rešitve posameznega področja. Tako ob združitvi ocen *konkretni ukrepi* in *nekaj konkretnih ukrepov* dobimo relativno drugačno sliko »kvalitete« programov (glej tabelo 5.4) – SD s seštevka 6 preide na 23, kar je največ med vsemi programi, na drugem mestu sta Zares in LDS (obe 21), SDS pa šele na četrtem (seštevek 20). Bistvenih sprememb pa ni pri ostalih strankah, ki (skoraj) nimajo področij, ki bi bila razdelana s konkretnimi ukrepi – SLS in SNS ter v nekoliko manjši meri DESUS in SMS.

Število področij, ki jih stranke podajajo na zgolj *načelni* ravni, je najnižje pri programu stranke SD – tako absolutna (8 politik) kot relativna vrednost glede na zastopana področja (25,8 % izmed vseh zastopanih področij). Stranki Zares in LDS sta s tega vidika programsko enaki – stranka Zares podaja sicer na manj področjih le načelne politike kot LDS, vendar pa slednja zajema večji krog obravnavanih problematik (LDS 32, Zares 30). Po številu področij s podanimi *konkretnimi ukrepi* sta si stranki enakovredni (obe 21).

Tabela 5.4: Način podajanja politik v programih strank

STRANKA	Zares				LDS				SD			
	n	n% od Σn	Σ	$\Sigma(n\% \text{ od } \Sigma n)$	n	n% od Σn	Σ	$\Sigma(n\% \text{ od } \Sigma n)$	n	n% od Σn	Σ	$\Sigma(n\% \text{ od } \Sigma n)$
NAVAJANJE POLITIK	4	13,33	21	70	6	18,75	21	65,625	6	19,35	23	74,19
KONKRETNI UKREPI	4	13,33	21	70	6	18,75	21	65,625	6	19,35	23	74,19
NEKAJ KONKRETNIH UKREPOV	17	56,67			15	46,88			17	54,84		
SMERNICE	9	30,00	9	30	11	34,38	11	34,375	8	25,81	8	25,81

NADALJEVANJE...

STRANKA	DESUS				SDS				SLS			
	n	n% od Σn	Σ	$\Sigma(n\% \text{ od } \Sigma n)$	n	n% od Σn	Σ	$\Sigma(n\% \text{ od } \Sigma n)$	n	n% od Σn	Σ	$\Sigma(n\% \text{ od } \Sigma n)$
NAVAJANJE POLITIK	0	0,00	5	23,81	10	33,33	20	66,67	0	0,00	0	0,00
KONKRETNI UKREPI	0	0,00	5	23,81	10	33,33	20	66,67	0	0,00	0	0,00
NEKAJ KONKRETNIH UKREPOV	5	23,81			10	33,33			0	0,00		
SMERNICE	16	76,19	16	76,19	10	33,33	10	33,33	26	100,00	26	100,00

NADALJEVANJE...

STRANKA	SNS				SMS			
	n	n% od Σn	Σ	$\Sigma(n\% \text{ od } \Sigma n)$	n	n% od Σn	Σ	$\Sigma(n\% \text{ od } \Sigma n)$
NAVAJANJE POLITIK	1	5,56	2	11,11	0	0,00	6	22,22
KONKRETNI UKREPI	1	5,56	2	11,11	0	0,00	6	22,22
NEKAJ KONKRETNIH UKREPOV	1	5,56			6	22,22		
SMERNICE	16	88,89	16	88,89	21	77,78	21	77,78

ZASTOPANOST – NATANČNOST

Pomembna statistika primerjave programov je produkt ocene zastopanosti in ocene natančnosti razdelave posameznih področij. Oceni *zastopan* pripišem vrednost 2, *delno* ali v *kontekstu* vrednost 1 in oceni *ni zastopan* vrednost 0; ocenam natančnosti pa dodam naslednje vrednosti: *konkretni ukrepi* in *nekaj konkretnih ukrepov* vrednost 2 ter *smernice* vrednost 1. Ko na posameznih področjih izračunam produkte, dobim naslednje rezultate (glej tabelo 5.5):

Najvišjo kvantitativno in kvalitativno oceno s 106 točkami dobi program stranke SD, sledijo programi strank Zares, LDS in SDS s 94 točkami. Vrednosti programov strank DESUS, SLS, SNS in SMS se gibljejo med 29 in 54 točkami (glej graf 5.6).

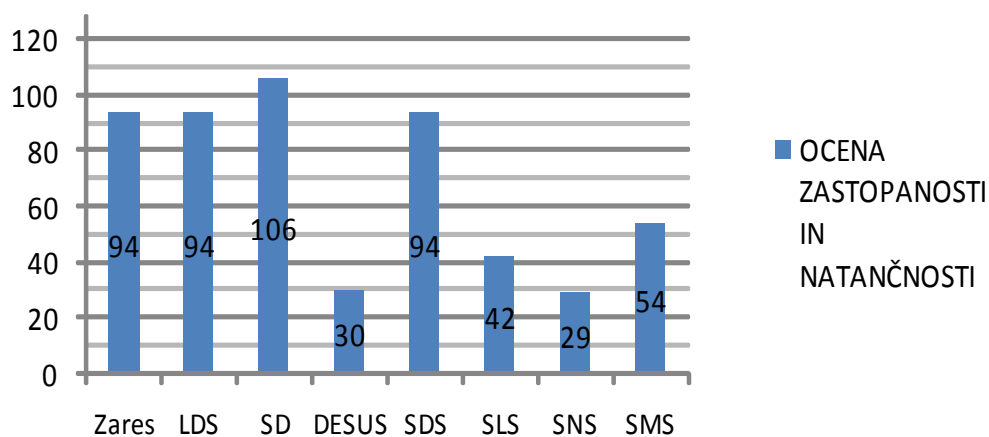
Če pri tej statistiki upoštevamo še podajanje konkretnih ukrepov, se število točk nekoliko spremeni, razmerja med programi pa (v grobem) ostajajo ista. Največja razlika se pojavi v primerjavi programov LDS in SDS (glej prilogo A). Ta statistika nima tolikšne teže, saj ocena natančnosti podajanja politik ni nujno ordinalne narave.

Tudi po tej statistiki program stranke Zares ne izstopa in ne kaže na »novo politiko«, ki sem jo iskal skozi primerjavo.

Tabela 5.5: Produkt zastopanosti področij in natančnost podajanja politik politik

PODROČJE	STRANKA (POD)PODROČJE, RAZDELITEV	Zares			LDS			SD			DESUS			SDS			SLS			SNS			SMS		
		On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz
ČLOVEKOVE PRAVICE	ČLOVEKOVE PRAVICE & SVOBOŠČINE	1	1	1	2	2	4	2	2	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1		0	0	1	1	1
	NARODNOSTNE, JEZIKOVNE MANJŠINE	1	2	2	2	2	4	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	PRAVNA DRŽAVA	1	2	2	2	2	4	2	2	4	1	1	1	2	2	4	1	1	1	1	1	1		0	0
SOCIALNE ZADEVE	ILEGALNI PRISELJENCI	2	2	4	1	1	1	1	2	2		0	0	1	1	1		0	0		0	0		0	0
	SOCIALNO VARSTVO	2	2	4	2	2	4	2	2	4	2	2	4	2	2	4	1	2	2	1	2	2	1	2	2
ŠOLSTVO IN ŠPORT	REFORME V ZDRAVSTVU	1	2	2	2	2	4	2	2	4	1	2	2	2	2	4	1	2	2	2	2	4	2	2	4
	ZAPOSLOVANJE	2	2	4	1	1	1	2	2	4	1	1	1	2	2	4	1	1	1	1	2	2	1	2	2
VISOKOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE	ŠOLSTVO	2	2	4	2	2	4	2	2	4	2	1	2	2	2	4	1	2	2	1	2	2	1	2	2
	ŠPORT		0	0	2	2	4	2	2	4		0	0	1	2	2	1	2	2	1	1	1	2	2	4
VISOKOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE	VISOKOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE	2	2	4	2	2	4	1	2	2	2	1	2	2	2	4	1	2	2	1	1	1	1	2	2
	ZNANSTVENO TEHNOLOŠKI RAZVOJ	2	2	4	1	1	1	2	2	4	1	1	1	2	2	4	1	2	2	1	2	2	1	2	2
	RAZVOJ INFORMATIJSKE DRUŽBE & INFRASTRUKTURE	2	2	4	2	2	4	2	2	4	1	1	1	2	2	4		0	0		0	0	2	2	4
KULTURA IN MEDIJI	UMETNOST IN KULTURA	2	2	4	2	2	4	2	2	4	1	1	1	2	2	4	1	1	1	1	2	2	1	2	2
	NEODVISNOST MEDIJEV	2	2	4	2	1	2	1	2	2		0	0		0	0		0	0		0	0		0	0
OKOLJSKA POLITIKA	OKOLJSKA POLITIKA, EKOLOGIJA, NARAVOVARSTVO, PROSTOR	2	2	4	2	2	4	2	2	4	1	0	0	2	2	4	1	2	2	1	2	2	1	2	2
CERKEV in DRŽAVA	ODNOS CERKEV (VERSE USTANOVE) - DRŽAVA		0	0	1	1	1		0	0		0	0	1	2	2		0	0	1	1	1	1	1	1
JAVNE FINANCE	DAVČNA POLITIKA	2	1	2	2	2	4	2	2	4	1	1	1	2	2	4	1	2	2	1	1	1	1	1	1
NOTRANJE ZADEVE	STABILNOST JAVNIH FINANC	2	2	4	1	1	1	2	2	4		0	0		0	0	1	2	2		0	0	1	1	1
	POLICIJA	2	2	4	2	2	4	1	2	2		0	0	2	1	2		0	0		0	0		0	0
JAVNA UPRAVA	SODSTVO	2	2	4	2	2	4	2	2	4		0	0	2	2	4		0	0	2	1	2		0	0
	JAVNA UPRAVA	1	1	1	1	1	1	2	2	4		0	0	2	2	4	1	1	1		0	0	2	1	2
RAZVOJ REPUBLIKE SLOVENIJE	LOKALNA SAMOUPRAVA	1	2	2	1	2	2	2	2	4	2	2	4	1	2	2	1	2	2		0	0	1	1	1
	TRAJNOSTNI RAZVOJ REPUBLIKE SLOVENIJE	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	2		0	0	1	1	1
ZUNANJA POLITIKA	REGIOALNI RAZVOJ	2	2	4	2	1	2	1	2	2	1	1	1	1	2	2	1	2	2		0	0	1	1	1
VOJSKA	ZUNANJA POLITIKA	2	2	4	1	2	2	2	2	4	1	1	1	1	2	2	1	2	2		0	0	1	2	2
GOSPO DARSTVO	VARNOSTNA IN OBRAMBNA POLITIKA	2	1	2	2	2	4	2	2	4	2	1	2	2	2	4	1	1	1	1	2	2	1	2	2
	ENERGETIKA	2	2	4	2	2	4	2	2	4	1	1	1	2	2	4	1	1	1		0	0	1	1	1
	KONKURENČNOST	2	2	4	1	2	2	2	2	4	1	1	1	2	2	4	1	2	2		0	0	1	1	1
	PROMET	2	2	4	2	2	4	2	2	4		0	0	2	2	4	1	1	1		0	0	2	2	4
	SPODBUJANJE PODJETNOSTI	1	2	2	1	1	1	2	2	4	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	2	2
KMETIJSTVO	TURIZEM	1	1	1	2	2	4	1	1	1		0	0	2	2	4	1	1	1	1	1	1	2	2	4
KMETIJSTVO & KMETIJSTVO	KMETIJSTVO & KMETIJSTVO	2	2	4	2	2	4	2	2	4		0	0	2	2	4	1	2	2	1	2	2	1	2	2
Σ Produktov				94			94			106			30			94			42			29			54

Graf 5.1: Skupna ocena zastopanosti področij in natančnosti podajanja politik

5.1 NOVA POLITIKA SKOZI PRIZMO RAZVOJA POLITIKE V SAMOSTOJNI SLOVENIJI

Ob vprašanju »nove politike« poleg primerjave programov želim vedeti, kaj za stranko Zares dejansko predstavlja nova politika. Neizbežno »novo« pomeni odmik od nečesa »starega« – ta odmik bom iskal na zgodovinski in ideološki ravni ter na ravni praks politike, ki jo pojmem kot »staro«, izoblikovano v obdobju pred osamosvojitvijo Slovenije in med njo ter politiko ali politično kulturo, ki smo ji priča po obdobju osamosvajanja.

Stranka Zares je v obdobju svojega nastajanja od zametkov slovenske demokracije odmaknjena več kot petnajst let, kar samo po sebi nedvomno kaže na zgodovinsko neobremenjenost stranke. Bremena, ki jih je stranka rešena, odsevajo predvsem v okoliščinah, ki jih navajam po Hribarjevi in Bučarju v uvodu pričujočega dela in jih na tem mestu nekaj izpostavljam: močna prežetost političnega dogajanja z bojem zoper komunizem, delitvijo »mi-oni«, ki se pojavi ob tem, ter ob »vrnitvi kristjanov v politiko«; nadalje osamosvajanje Slovenije s prispevkom vseh političnih akterjev ter predhodna odsotnost demokracije, kar zahteva vzpostavitev le-te, ter oblikovanje norm razvoja – vprašanje volilnega sistema, tipa demokracije, »količine« demokracije (Bučar 1995, 103-105) itd. Vsekakor je zavoľjo demokracije kot ene najvišjih vrednot stranke jasno, da ima z

namenom doseganja čim višje stopnje te ureditve politike podane v tej smeri (npr. aktivna udeležba državljana v oblikovanju javne uprave), vendar so ti »popravki« ali »dodatki«, ki jih je mogoče prav tako zaznati pri ostalih strankah, v večji meri predmet razvoja demokratične kulture in »podrobnosti« demokracije, sami temelji slovenske demokracije pa ležijo v političnem dogajanju v poznih 80-ih ter začetku 90-ih let prejšnjega stoletja in so močno prežeti z osamosvojitveno emancipacijo Slovenije.

Iz navedenega sledi, da sama stranka zgodovinsko ni obremenjena in tako predstavlja »novo« v družbi ostalih strank, kar pa ne moremo povsem zagotovo trditi za akterje nastanka nove stranke, ki v večini izhajajo iz predhodne LDS, ta pa je v slovenskem političnem prostoru pomemben člen že od samega začetka. Ker je nastanek stranke jasno povezan z razkolom v tedaj močni LDS, lahko sklepamo, da so akterji vendarle zavedno ali nezavedno prenesli v novo stranko nekoliko zgodovinske obremenjenosti. Vsekakor pa je potrebno upoštevati težo, ki jo daje dejstvo, da je stranka (še posebej v kontekstu združitve s stranko AS) le pridobila nezanemarljiv delež novih članov in si s tem izgradila relativno novo omrežje na terenu, predvsem pa je v državni zbor pripeljala kar nekaj novih obrazov; in to daje vtis velikega potenciala zgodovinske razbremenjenosti.

Politika v Sloveniji je bila vedno prežeta z ideološkimi elementi, ki so ob razpadu bivše skupne države in nastanku samostojne Slovenije bili, jasno, močnejši kot sedaj – močno je bila prisotna ideološka delitev na osnovi podpore komunizmu – in so v sferi nastajanja novih političnih subjektov močnejše vplivali na politiko le-teh, kot bi to pričakovali dve desetletji kasneje. Vidnejših ideoloških elementov v politiki stranke Zares tako resnično ni možno opaziti, lahko pa nekoliko špekuliramo o njih, če pod drobnogled vzamemo kritike, ki se pojavijo v programu stranke – ta je vedno usmerjena zgolj v delovanje predhodne vladajoče garniture, od katere stranka ideološko odstopa, ni pa opaziti kritike na katero izmed politik predhodno vladajoče elite, ki ideološko pripada istemu bloku kot stranka Zares. Morda to kaže na neko mero ideološke obremenjenosti pri podajanju mnenj. Nasprotno navaja stranka LDS v programu kritike tudi na delo predhodnih vlad, ki jim je sama poveljevala in iz česar lahko izpeljemo obratno – kritika ne temelji na ideološki

osnovi. Vendar ponovno podajam opombo, da je to zgolj teoretiziranje o ideološki (ne)obremenjenosti.

Nekoliko bolj realna je teza o ideološkem odmiku stranke od same LDS, saj se je znašla v zanimivem, nekoliko »paradoksalnem« položaju, ki se je izoblikoval ob nastanku stranke in se skozi vseskozi najpomembnejšo vlogo v slovenskem političnem okolju samo še poglobljajal. Ta položaj narekujejo okoliščine, ki jih determinira v LDS prihajajoča večina bivše »komunistične« nomenklature in s tem stranka strukturalno postaja težišče levega bloka, dodatno težo pa temu dodaja še prisotnost najmočnejšega naravnega zaveznika, ki se kaže v stranki - neposredni naslednici Partije. Ob utrjevanju stranke kot nosilke leve opcije bi naj stranka hkrati bila »politični zastopnik bodočega kapitalizma, v katerega se levi nekdanja politična nomenklatura« (Bučar 1995, 23). Podobno vidi stranko Kovač (Mladina 2007), ki ji pripiše pretekli politično-ekonomski monopol in ga celo navaja kot enega ključnih vzrokov za razpad. To pomeni, da je stranka kot predstavnica kapitala, »v okviru sicer zastarelih pojmovanj delitve političnega prostora na levico in desnico, izrazito desničarska stranka« (Bučar 1995, 23), kar ob lansiranju programa stranke Zares zanjo ravno ne moremo trditi. Stranka je, kolikor je to mogoče opredeliti²⁷, programsko bolj na levi kot predhodna LDS, s čimer se strinja Frankl (v RTV Slovenija 2008b) in dodaja, »...da je LDS programsko veliko bolj sorodna SDS kot levim strankam.« Ta dejstva nakazujejo tudi na ideološke vzroke nastanka nove stranke in s tem odmik na ravni ideologije od LDS, hkrati pa ta odmik ne predstavlja novega v ideološki strukturi slovenskega političnega prostora. »Nova politika« stranke Zares v Sloveniji ni odmik na ravni ideologije.

Zaključno razmišljanje o novi politiki kot o odmiku na ravni praks v slovenski politiki ponovno pričenjaj v vzrokih za razpad v stranki LDS, ki lahko kažejo na željo akterjev po odsotnosti takšnih dogajanj, ki so se v tej stranki odvijala zadnja leta. Med prakso predhodne stranke lahko vsekakor štejemo omenjeni politični in predvsem ekonomski monopol, ki, kot sem že ugotovil, ni domena deklarativno leve stranke in lahko predstavlja

---

²⁷ Bučar (1995, 125) opozarja, da vse stranke zagovarjajo socialne pravice in pomen vloge kapitalizma, zato nad temi usmeritvami stranke ne morejo več imeti monopolov, kar z ideološkega vidika stranke zelo zbližuje.

»zgrešeno« prakso stranke LDS. Ob tem se stranka znajde v položaju, ki ga ne obvladuje, saj po odhodu Drnovška primarno nima pripravljene nasledstvenega vodstvenega načrta, samo vodstvo pa po porazu na volitvah 2004 ni prevzelo moralne odgovornosti. V nadaljevanju pa taisto vodstvo zanemari politično delo in pripravo nove razvojne alternative, kar je domena vsake opozicijske stranke. Omenjenim »zgrešenim« praksam sledi še izbira napačnega kriznega menedžmenta in razkol postaja nepremostljivo velik (Kovač 2007). Vsi naštet primeri so praksa, ki škodi stranki in predvsem njeni javnomnenjski podpori. Če tako vzrokom razpada stranke nekako dodamo še predznak vzrokov nastanka nove stranke in v luči nekaterih praks, ki se pojavijo v kratkem obdobju po nastopu vlade, tudi s prispevkom opazovane stranke, lahko izpeljemo, da je stranka Zares odmik politike na ravni praks, vendar ponovno zgolj od same stranke LDS.

Ob tem razmišljam, ali stranka s politiko, ki jo zagovarja in jo ima predstavljeno v programu, podaja okvire »novi« praksi med slovenskimi političnimi strankami. Na tem mestu je nujno treba izpostaviti politiko stranke Zares, ki jo skozi primerjavo programov označujem kot novo, in to je področje *ekologije* ter *energetike*, o čemer Bučar (1995, 126-127) že leta 1995 piše, da bi moralo biti zastopano v programu sleherne politične stranke. Sicer ima področje deloma pokrito še katera druga stranka, vendar pa ta politika pri Zares še najbolj izstopa.

Ob bok omenjenima področjema postavljam še »novo« na področju socialnega varstva (kar samo po sebi ni domena zgolj ene ali nekaj strank, temveč vseh), ki skozi vključenost problematike (ponovno ena izmed redkih strank) *ilegalnih priseljencev* ter uvedbo univerzalnega temeljnega dohodka kaže na širjenje področja *socialne politike*. Morda spada v isti sklop politika o zaposlovanju tujcev, ki je v Sloveniji po vstopu v Evropsko unijo mnogo močnejše zastopana kot v preteklih letih. Omenjeno politiko bi lahko pričakovali pri vseh strankah, vendar pa, kot je bilo že ugotovljeno, tudi na tem področju izstopa Zares in deloma SD. Novo v politiki kaže še eno področje, ki se ga stranka dotika – področje *medijev* in medijske neodvisnosti. Področje, ki je lahko v programih zastopano šele z uvedbo novega družbenega sistema po padcu predhodno totalitarnega, se dejansko pojavi zgolj pri treh strankah. Težko bi rekli, da je zaradi tega to nova politika, lahko pa z večjo

gotovostjo ugotovimo, da je odsotnost te politike v ostalih programih »zanimiva« pomanjkljivost.

Novo prakso, s katero stranka želi postreči, lahko zasledimo še na področju zunanje politike, kjer vidi pomemben temelj naddržavnega delovanja v okoljskih vprašanjih, ki so globalni problem in kot tak zgolj na lokalni ravni nerešljiv, ter v vprašanjih zagotavljanja človekovih pravic, ki so ob naraščanju razlik med razvitimi in državami v razvoju tudi domena mednarodnega okolja. Nekaj novih politik, ki niso zgolj različne od ostalih, temveč predstavljajo »novo« v slovenskem političnem diskurzu in so posledica nove družbene ter predvsem gospodarske ureditve Slovenije, še lahko najdemo ob odpiranju nekaterih tem, kot so na primer uvedba finančne policije ter politika novega javnega managementa, o katerem program na kratko piše. Novo je področje uvajanja »aktivnega državljana« (Zares 2008a, 64) na področje javne uprave, saj je le-to jasno povezano s tehnološkim napredkom družbe in razvojem demokracije, katere prioriteto v pogledu stranke na družbeno ureditev podajam zgoraj.

»Novo« stranke Zares na tem mestu izpodbija dejstvo, da politike, ki so bodisi »nove« bodisi drugačne od ostalih, naj demo še pri ostalih strankah: pomen skladov tveganega kapitala (SDS), kmetijska politika v okvirih evropskega delovanja na tem področju (več strank), utemeljitev tretje veje oblasti (SD), politike s področja regionalizacije in prenosa pristojnosti (več strank)..., če naštejemo le nekatere.

Ob prisotnosti določenih politik se kaže novo v programih tudi v odsotnosti nekaterih politik, vendar pa s tega vidika stranka Zares ne izstopa. V programih strank ob zadnjih volitvah ni več nekaterih tem ali pa so zastopane v resnično majhnem obsegu, saj so v največji meri že predmet preteklosti in jih povzemam po Prunku in Bučarju: naddržavno povezovanje v evro-atlantske strukture, kot sta Evropska unija in Zveza severnoatlantske pogodbe (Bučar 1990, 347-357), modeli lastninjenja družbene lastnine, denacionalizacija, položaj cerkve (Prunk 2002a, 213) itd.

Med obema skupinama politik, ki so bodisi nove v politiki bodisi so nova odsotnost v tej sferi, navajam še nekatere, ki se v Sloveniji pojavljajo že od samega začetka in so nujni

sestavni del programov strank, na primer: politike plač, usmeritve šol(e), socialna vprašanja, gospodarska vprašanja (Prunk 2002a, 213)... Te politike same po sebi ne kažejo na novo v slovenski politiki, so pa lahko novi pristopi, ki jih stranke podajajo – ti pristopi so podani v poglavju primerjave programov.

S pričujočim razmišljanjem lahko ugotovimo, da želi stranka z jasnim geslom »nova politika« nastopati kot stranka, ki se nova kaže na ravni praks. Zgodovinsko je sama stranka, kot je bilo že ugotovljeno, neobremenjena, vendar sili v oči dejstvo, da njeni akterji ob nastanku stranke niso ravno debitanti v slovenski politiki. Prav tako ideološko stranka ne izstopa izmed ostalih strank – seveda gre, razumljivo, tudi pri tej stranki za določeno stopnjo ideologije, ki povezuje člane in narekuje njihovo delo. Jasno se kaže, da novo v največji meri lahko pride do izraza na ravni praks, ki pa sem jih na deklarativni ravni povzel po programih strank in z njihovo primerjavo, na dejansko vrednost politik podanih v programu opazovane stranke pa bomo morali počakati še nekaj časa, saj bodo dejanja stranke tista²⁸, ki bodo determinirala »novo« v praksi slovenske politike in jo bomo kot tako tudi prepoznali.

---

²⁸ Lahko že opazimo nekatere pristope v politiki, ki kažejo na novo prakso – na primer reševanje afere Istrabenz, v katero je najbolj vpleten bivši član partnerske in predhodne stranke LDS ter s strani vlade Zaresov član kot minister.

6 SKLEPNA BESEDA

Če strnemo ocene novega v politiki stranke Zares, dobimo sliko stranke, ki se z zgodovinsko obremenjenostjo giblje nekje na meji in ideološko ne predstavlja nove stranke, najverjetneje pa »želi« biti nova politika naravni praks, ki sem jih skušal dobiti z analizo programa, ki ga stranka želi izpeljati, in z analizo zgodovine stranke »predhodnice« ter problemov, ki so stranko razdvojili.

V programu gre resnično za nekaj novih politik, pristopov, mestoma s smelimi ukrepi (na primer: uvajanje univerzalnega temeljnega dohodka), ki jih pri ostalih strankah ne najdemo, vendar pa lahko opazimo obratno sliko unikatnih usmeritev tudi pri njih. Podobno ugotavlja Bučar (1995, 125) v razmišljanju o ideologiji in strankah (v Sloveniji), kjer ponazori, da vse stranke kažejo oziroma morajo kazati socialno usmerjenost (nobena stranka nima monopola nad socialno noto družbe), podporo tržnemu gospodarstvu in soglasje o odvisnosti socialne uspešnosti družbe od njene gospodarske uspešnosti. Navedeno potrjuje, da stranka ne samo da ni, temveč skoraj ne more biti nov politični subjekt, še manj z novo politiko. Radikalno drugačen nastop ali izgled stranke je za njen politični obstoj lahko nevaren.

Ob primerjavi v parlament izvoljenih strank z vidika programske usmerjenosti ugotavljam, da program ne izstopa izmed ostalih programov in da ga lahko uvrščamo ob bok programom strank LDS in SDS, skupaj s stranko SD pa te štiri stranke tvorijo skupino strank z očitno »kvalitetnejšimi« programi. Tako menim, da je lansiranje gesla »nova politika« zgolj (politično) marketinška predvolilna poteza stranke, vendar pa na široko odpira vrata utemeljitvi »novega« na ravni praks, kar bo, ponavljam, v polni meri ovrednotil čas, nova področja, ki jih je stranka »odprla«, pa so samo še dodatna pomembna popotnica.

7 LITERATURA

Albreht, Matjaž in Dejan Karba. 2008. Rezultat je presenečenje. *Delo*, 22. september. Dostopno prek: <http://www.delo.si/clanek/67660> (17. november 2008).

Bibič, Adolf. 1997. *Politološki preseki: civilna družba in politični pluralizem*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Boh, Tomaž. 2001. Samopredstavitve strank in medstrankarska soočenja kot orodje političnega prepričevanja. *Teorija in praksa* 38 (5): 832-847.

Bučar, France. 1990. Slovenska država in evropska naddržavnost. *Nova revija* 9 (95): 347-357.

--- 1995. *Ujetniki preteklosti*. Ljubljana: Mihelač.

--- 1998. *Demokracija in kriza naših ustavnih institucij*. Ljubljana: Nova revija.

--- 2007. *Rojstvo države*. Radovljica: Didakta.

Center za raziskovanje javnega mnenja. 2007a. *Politbarometer 3/2007*. Ljubljana: Center za raziskovanje javnega mnenja. Dostopno prek: http://www.cjm.si/sites/cjm.si/files/file/raziskava_pb/pb3_07.pdf (12. november 2008).

--- 2007b. *Politbarometer 6/2007*. Ljubljana: Center za raziskovanje javnega mnenja. Dostopno prek: http://www.cjm.si/sites/cjm.si/files/file/raziskava_pb/pb6_07.pdf (12. november 2008).

Demokratska stranka upokojencev Slovenije. 2005. *Program stranke*. Dostopno prek: <http://www.desus.si/?nav=90&blog=6&m=1> (15. september 2008).

Deutsch, Karl W. 1996. Politika moči in politika rasti. V *Kaj je politika*, ur. Adolf Bibič, 129-138. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Državna volilna komisija. 2004. *Uradni izidi glasovanja*. Dostopno prek: <http://volitve.gov.si/dz2004/> (4. december 2008).

--- 2008. *Volitve v državni zbor 2008*. Dostopno prek: <http://volitve.gov.si/dz2008/> (3. december 2008).

Dunn, William. 1994. *Public Policy Analysis*. New Jersey: Prentice-hall, inc., Engelwood Cliffs.

Fink Hafner, Danica. 2001. *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2002. Znanost »o« javnih politikah in »za« javne politike. V *Analiza politik*, ur. Danica Fink Hafner in Damjan Lajh, 7-28. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Grad, Franc, Igor Kaučič, Ciril Ribičič in Ivan Kristan. 1996. *Državna ureditev Slovenije, 2. spremenjena in dopolnjena izdaja*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

Granda, Stane. 2001. *Prva odločitev Slovencev za Slovenijo*. Ljubljana: Nova revija.

Grdešić, Ivan. 1995. *Političko odlučivanje*. Zagreb: Alinea.

Hribar, Spomenka. 1991. Preteklost v parlamentu. *Teorija in praksa* 28 (3-4): 326-328.

Kovač, Bogomir. 2007. Politično preurejanje. *Mladina* 65 (14). Dostopno prek: http://www.mladina.si/mednik/200714/clanek/slo-ekonomija--bogomir_kovac/ (14. november 2008).

Leggewie, Claus. 1994. Politična ustvarjalnost. O novem v politiki – in politični znanosti. V *Kaj je politika*, ur. Adolf Bibič, 217 – 230. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Liberalna demokracija Slovenije. 2008. *Program LDS*. Dostopno prek: <http://www.lds.si/si/program/> (15. september 2008).

--- 2008. *Zgodovina*. Dostopno prek: <http://www.lds.si/si/stranka/zgodovina/> (15. september 2008).

Lukšič, Igor. 1994. (Ne)strankarstvo na slovenskem. V *Stranke in strankarstvo: zbornik referatov*, ur. Igor Lukšič, 23-32. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.

Ministrstvo za javno upravo. 2007. *Slovenska javna uprava v številkah*. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/mju_dokumenti/DOK/zgibanka_SLO.pdf (4. december 2008).

Panebianco, Angelo. 1988. *Political parties: organisation and power*. New York: Cambridge University Press.

Prunk, Janko 1986. *Slovenski narodni programi*. Ljubljana: Založba 2000.

--- 2002a. *Kratka zgodovina Slovenije*. Ljubljana: Založba Grad.

--- 2002b. Mozaični temelj slovenskega naroda in države. *Delo, Sobotna priloga* (4. maj).

--- 2002c. Slovenski nacionalni interes iz zgodovinske retrospektive. *Teorija in praksa* 39 (4): 548-558.

Remond, René. 1994. Nekaj novih področij politike. V *Kaj je politika*, ur. Adolf Bibič, 273-291. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

RTV Slovenija. 2008a. *Golobič: Rezultat je nezaupnica oblasti*. Dostopno prek: http://www.rtvlo.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=42&c_id=183201 (14. november 2008).

RTV Slovenija, 2. program. 2008b. *Studio city*. Ljubljana, 15. september.

Sartori, Giovanni. 1976. *Parties and Party Systems. A Framework for Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.

Slovenska demokratska stranka. 2008. *Slovenija na pravi poti. Program za prihodnost*. Dostopno prek: <http://www.sds.si> (18. september 2008).

Slovenska ljudska stranka. 2007. *Program Slovenske ljudske stranke in resolucije*. Dostopno prek: <http://www.sls.si/bin?bin.svc=obj&bin.id=05D8C507-CC8A-047D-C284-297715B24AD3> (15. september 2008).

Stranka mladih Slovenije. 2004. *Program Stranke mladih Slovenije*. Dostopno prek: http://www.sms.si/0_dokumenti.htm (18. september 2008).

Slovenska nacionalna stranka. 2005. *Program Slovenske nacionalne stranke*. Dostopno prek: <http://www.sns.si/PortalGenerator/document.aspx?ID=38&Action=2&UserID=0&SessionID=267017&NavigationID=559> (15. september 2008).

Socialni demokrati. 2008. *Alternativni vladni program Socialnih demokratov 2008-2012*. Dostopno prek: <http://www.socialnidemokrati.si/predstavitev/preberi/32/avp/> (18. september 2008).

Šmidovnik, Janez. 1985. *Teoretične osnove upravljanja*. Ljubljana: Višja upravna šola.

Vreg, France. 2000. *Politično komuniciranje in prepričevanje: komunikacijska strategija, diskurzi, prepričevalni modeli, propaganda, politični marketing, volilna kampanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Zares – nova politika. 2008a. *Zares pripravljeni na izzive! Za nov razvojni dogovor, za novo politiko!* Dostopno prek: http://www.zares.si/wp-content/uploads/program_v60_1206081.pdf (15. september 2008).

--- 2008b. *Statut*. Dostopno prek: <http://www.zares.si/wp-content/uploads/statut-zares-nova-politika.pdf> (15. september 2008).

Wikipedia. 2009. *Javne finance*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Javne_finance (14. november 2008).

PRILOGI

PRILOGA A: Produkt zastopanosti področij in natančnosti podajanja politik (*konkretni ukrepi* vrednoteni več kot nekaj konkretnih ukrepov)

PODROČJE	STRANKA (POD)PODROČJE, RAZDELITEV	Zares			LDS			SD			DESUS			SDS			SLS			SNS			SMS		
		On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz	On	Oz	Pnz
ČLOVEKOVE PRAVICE	ČLOVEKOVE PRAVICE & SVOBOŠČINE	1	1	1	2	2	4	2	2	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	
	NARODNOSTNE, JEZIKOVNE MANJŠINE	1	2	2	2	2	4	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
	PRAVNA DRŽAVA	1	2	2	3	2	6	2	2	4	1	1	1	3	2	6	1	1	1	1	1	1	0	0	
SOCIALNE ZADEVE	ILEGALNI PRISELJENCI	2	2	4	1	1	1	1	2	2	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	SOCIALNO VARSTVO	2	2	4	2	2	4	2	2	4	2	2	4	2	2	4	1	2	2	1	2	2	1	2	2
	REFORME V ZDRAVSTVU	1	2	2	2	2	4	3	2	6	1	2	2	2	2	4	1	2	2	2	2	4	2	2	4
ŠOLSTVO IN ŠPORT	ZAPOSLUVANJE	2	2	4	1	1	1	2	2	4	1	1	1	2	2	4	1	1	1	1	2	2	1	2	2
	ŠOLSTVO	3	2	6	2	2	4	2	2	4	2	1	2	2	2	4	1	2	2	1	1	1	1	2	2
	ŠPORT	0	0	0	2	2	4	2	2	4	0	0	1	2	2	1	2	2	1	1	1	2	2	4	
VISOKO ŠOLSTVO IN ZNANOST	VISOKOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE	2	2	4	3	2	6	1	2	2	2	1	2	3	2	6	1	2	2	1	1	1	1	2	2
	ZNANSTVENO-TEHNOLOŠKI RAZVOJ	2	2	4	1	1	1	3	2	6	1	1	1	2	2	4	1	2	2	1	2	2	1	2	2
	RAZVOJ INFORMACIJSKE DRUŽBE & INFRASTRUKTURE	2	2	4	2	2	4	3	2	6	1	1	1	2	2	4	0	0	0	0	0	2	2	4	
KULTURA IN MEDIJI	UMETNOST IN KULTURA	3	2	6	2	2	4	2	2	4	1	1	1	3	2	6	1	1	1	1	2	2	1	2	2
	NEODVISNOST MEDIJEV	3	2	6	3	1	3	1	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
OKOLJSKA POLITIKA	OKOLJSKA POLITIKA, EKOLOGIJA, NARAVOVARSTVO, PROSTOR	3	2	6	3	2	6	2	2	4	1	0	0	2	2	4	1	2	2	1	2	2	1	2	2
CERKEV in DRŽAVA	ODNOS CERKEV (VERSEKE USTANOVE) - DRŽAVA	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	2	2	0	0	1	1	1	1	1	1	1	
JAVNE FINANCE	DAVČNA POLITIKA	2	1	2	2	2	4	2	2	4	1	1	1	3	2	6	1	2	2	1	1	1	1	1	1
	STABILNOST JAVNIH FINANC	2	2	4	1	1	1	2	2	4	0	0	0	0	0	1	2	2	0	0	1	1	1	1	1
NOTRANJE ZADEVE	POLICIJA	2	2	4	2	2	4	1	2	2	0	0	2	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	SODSTVO	2	2	4	3	2	6	2	2	4	0	0	3	2	6	0	0	3	1	3	0	0	0	0	0
JAVNA UPRAVA	JAVNA UPRAVA	1	1	1	1	1	1	2	2	4	0	0	3	2	6	1	1	1	0	0	2	1	2	1	2
	LOKALNA SAMOUPRAVA	1	2	2	1	2	2	2	2	4	2	2	4	1	2	2	1	2	2	0	0	1	1	1	1
RAZVOJ REPUBLIKE SLOVENIJE	TRAJNOSTNI RAZVOJ REPUBLIKE SLOVENIJE	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	2	0	0	1	1	1	1	1
	REGIOALNI RAZVOJ	2	2	4	2	1	2	1	2	2	1	1	1	1	2	2	1	2	2	0	0	1	1	1	1
ZUNANJA POLITIKA	ZUNANJA POLITIKA	2	2	4	1	2	2	3	2	6	1	1	1	1	2	2	1	2	2	0	0	1	2	2	2
VOJSKA	VARNOSTNA IN OBRAMBNA POLITIKA	2	1	2	2	2	4	3	2	6	2	1	2	2	2	4	1	1	1	1	2	2	1	2	2
GOSPO DARSTVO	ENERGETIKA	2	2	4	3	2	6	2	2	4	1	1	1	3	2	6	1	1	1	0	0	1	1	1	1
	KONKURENČNOST	2	2	4	1	2	2	2	2	4	1	1	1	3	2	6	1	2	2	0	0	1	1	1	1
	PROMET	2	2	4	2	2	4	3	2	6	0	0	3	2	6	1	1	1	0	0	2	2	4	4	
	SPodbujanje podjetništva	1	2	2	1	1	1	2	2	4	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	2	2
	TURIZEM	1	1	1	2	2	4	1	1	1	0	0	2	2	4	1	1	1	1	1	1	1	2	2	4
KMETIJSTVO	KMETIJSTVO & EKOLOŠKO KMETIJSTVO	2	2	4	2	2	4	2	2	4	0	0	3	2	6	1	2	2	1	2	2	1	2	2	
Σ Produktov				102			105			118			30			114			42			30			54

